

laiško
lietuviams

11

1971 GRUODIS

DIEVUI GARBĖ, ŽMONĖMS TAIKA! Juozas Vaišnys, S. J.	363
ŽVILGSNIS Į MENĄ (VIII) Feliksas Jucevičius	364
KAN. F. KAPOČIŲ PRISIMENANT Dr. Petras Mačiulis	367
EILĖRARŠČIAI Danguolė Sadūnaitė	369
ŠEIMA IR LIETUVYBĖ Juozas Vaišnys, S. J.	370
RŪPESTIS Juoze L. Vaičiūnienė	375
PAMOKYK MANE DORYBIŲ . . . Juozas Venckus, S. J.	377
LITERATŪRINĖ DOVANĖLĖ JAUNIMUI A. Tyruolis	381
VIENA SAULĖ DANGUJE Živilė Bilaišytė	382
KĄ TURIME ŽINOTI APIE LIETUVIŲ KALBĄ Antanas Klimas	384
TĖVYNĖJE Danutė Bindokienė	386
ATGARSIAI	388
OPEROJE Julija Cijūnėlienė	390
GYVENIMO FAKTŲ MOZAIKA J. P.	391
1971 METŲ TURINYS	392

Šis numeris iliustruotas Vytauto Kasiulio kūrinių nuotraukomis.
Viršelio ir 374 psl. nuotraukos — Algirdo Grigaičio.
Viršelis ir skyrių vinjetės — Algirdo Kurausko.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas.

Redaktorius — Juozas Vaišnys, S. J. Redakcijos nariai: Dalia Aleknienė, Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Eglė Juodvalkytė, Vytautas Kasniūnas, Virgilijus Kaulius, S. J., Algimantas Kezys, S. J., Marija Smilgaitė, Nijolė Užubalienė.

Administracija: Petras Kleinotas, S. J. ir A. Likanderienė.

Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Telefonas — 737-8400. Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam, Conn. 06260.

Metinė prenumerata — 5 dol., atskiro numerio kaina — 50 centų.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$5.00, single copy 50c. Second-class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing office.

1971 / GRUODIS - DECEMBER / VOLUME XXII, NO. 11

VISIEMS GERBIAMIESIEMS SKAITYTOJAMS,
RĖMĖJAMS IR BENDRADARBIAMS,
KURIE SU MUMIS ŠIAIS METAIS DALINOSI
IDĖJOMIS, RŪPESČIAIS IR DARBAIS,
DĖKINGA ŠIRDIMI LINKIME
KALĖDINIO DŽIAUGSMO, RAMYBĖS IR TAIKOS!
TEVIEŠPATAUJA ŽEMĖJE ANGELŲ SKELBTOJI
IR IŠGANYTOJO PAVYZDŽIU PARODYTOJI
GERA VALIA BEI ARTIMO MEILĖ.
SENIEJI METAI, EIDAMI Į UŽMARŠTĮ,
TENUSINEŠA VISA TAI, KAS MUMS KLIUDO
VIENAS KITĄ LABIAU MYLĖTI IR GERBTI,
KAS KLIUDO DIRBTI VIENINGĄ DARBĄ,
ARTINANTĮ MUS VISUS PRIE TROKŠTAMOS
TĖVYNĖS LAISVĖS IR PRISIKĖLIMO,
O TAIP PAT IR PRIE AMŽINOSIOS TĖVYNĖS,
KURI YRA VISŲ MŪSŲ GALUTINIS TIKSLAS.

Vytautas Kasiulis

Šv. Kazimieras

DIEVUI GARBĖ, ŽMONĖMS TAIKA!

JUOZAS VAIŠNYS, S. J.

Į pasaulį atėjęs Išganytojas buvo pasitiktas prasmingais angelų himno žodžiais: "Garbė Dievui aukštybėse, ir žemėje ramybė geros valios žmonėms!" Kristaus misija buvo dvejopa: teikti Dievui garbę ir nešti žemės gyventojams taiką bei ramybę. Dievui garbė, žmonėms taika! Tai įsikūnijusio Dievo tikslas šioje žemėje. Ne kitoks turėtų būti tikslas ir į jo panašumą sukurtojo žemės gyventojų — žmogaus.

Teisingai asketai sako, kad žmogaus gyvenimas žemėje turi sudegti Dievo garbei, kaip žvakė ant altoriaus. Juk žvakės yra uždegamos Dievo garbei. Taip pat ir pievų gėlės, ir miško medžiai, ir visa tvarinija vien tik savo egzistencija teikia Dievui garbę. Bet tai yra tik pasyvi tarnyba Dievui. Neprotingiems tvariniams to užtenka, bet žmogui ne. Žmogus turi Dievui teikti garbę ypač tomis dovanomis, kurios jį išskiria iš kitų tvarinių — protu ir laisva valia. Jo tarnyba Dievui turi būti aktyvi, apgalvota, laisva.

Geriausias būdas teikti Dievui garbę — tai vykdyti jo valią, jo norus, jo įsakymus. O ko Dievas nori ir laukia iš žmogaus, tai yra išreikšta ne tik minėtame angelų himne, bet apie tai dažnai kalbama tiek Senajame, tiek Naujajame Testamente. "Ramybė geros valios žmonėms" skambėjo ne tik Kristaus gimimo dieną, bet ir prisikėlęs jis visuomet tais žodžiais sveikino savo mokinius ir sekėjus: "Ramybė jums!" Žmogus turi būti ramybės nešėjas, taikos apaštalas. Tad skleisti žemėje taiką yra tas pat, kas teikti Dievui garbę.

Be kas gi yra toji taika arba ramybė? Juk dažnai sakoma, kad gyvenimas yra kova, tad argi jau mes neturime kovoti, o tik rankas susidėję sėdėti ir pasyviai siekti ramybės? Ne. Norint ramybės ir taikos, rei-

kia daug pastangų. Toji taika, apie kurią kalba Šv. Raštas ir kurios nuolat linkėjo Kristus, nėra ir negali būti tik pasyvi laikysena. Šv. Rašte jai išreikšti vartojamas žodis *šalom*, graikai jį verčia žodžiu *eiréné*, o lotynai — *pax*. Mes kartais jį verčiame žodžiu *ramybė*, kartais *taika*. Nė vienas vertimas nėra tikslus, nes hebraiškas *šalom* reiškia ne tik taiką, nebuvimą karo, bet ir visa tai, kas yra gera; jis išreiškia tokią padėtį, kai nieko netrūksta, kai žmogus visko turi, ko jam reikia, kai gyvenime viešpatauja gerovė, tobulumas. Tad sveikinimui ar linkėjimui *šalom* gal geriausiai atitinka mūsų *viso gero*.

Šv. Raštas Mesiją vadina Taikos Karaliu; jo karalystėje bus amžina ir tobula taika. Taika yra ten, kur yra teisingumas, Dievo įsakymų vykdymas. Dievo ir artimo meilė. Užtat ir mes, stengdamiesi tobulėti ir kitus tobulinti, rodydami vienas kitam meilę ir ugdydami vienybę, padėdami ir pagelbėdami kitiems, skleidžiame savo aplinkoje tą taiką ir gerovę, drauge teikdami garbę Dievui — taikos ir visokio tobulumo Karaliui.

Tad, prisiminus kalėdinę tradiciją duoti kitiems dovanas, reikėtų pagalvoti, kokios dovanos bus tikrai vertos ir prasmingos. O tokios yra tik dovanos, kurios duodamos geros valios žmonių: nuoširdžių, paprastų, neveidmainių, visus mylinčių ir visiems linkinčių gero. Tas dovanas turime duoti ne tik kai kuriems išrinktiesiems, savo draugams, bet visiems, nes kiekvienas žmogus yra mūsų artimas, kiekvienas yra Dievo tvarinys. Ką mes padarome kitam žmogui, padarome pačiam Kristui. Skleisdami taiką ir gerį savo aplinkoje, rodydami visiems gerą valią, mes teikiame garbę ir Dievui aukštybėse.

ŽVILGSNIS Į MENĄ

FELIKSAS JUCEVIČIUS

VII. LIUDO VASARIO ESTETINĖS PAŽIŪROS: MENAS IR GAMTA

Liudas Vasaris yra poetas, o ne dailininkas, bet jo požiūris į gamtą yra būdingas bet kurios šakos menininkui. Neapsilenksiu per daug su tiesa, jei sakysiu, kad jo gamtos išgyvenimas turi universalinį pobūdį. Kartu jis yra tipingas lietuviškosios buities atstovas, tos buities, kurios gamta yra integralinė dalis. Šiuo atžvilgiu jis turi daug panašumo su Vaižganto Godingos bei Vaduvų herojais, Donelaičio būrais ir Krėvės Pagirių skerdziumi. Juk jo vidinis gyvenimas ir gamtos pasaulis — tai neatskiriama dalykai. Kartais nežinau, ar jo gajumas bei atsparumas yra jaunystės išraiška, ar vasaros saulės bei giedro dangaus dovana. Tam tikra prasme Vasaris yra jaunystės ir gamtos sintezė. Jis negali, o taip pat nė nesiekia išsakyti visos gamtos pilnybės, nes ji yra tokia įvairiaspalvė ir taip turtinga, jog neįmanoma apibūdinti žodžiais.

Skaitant "Altorių Šešėly", man ypač įstrigo Liudo Vasario išgyvenimas pavasario pirmųjų dienų seminarijoje. Net skaitytojas gali pajusti, kaip jaunas herojus yra suaugęs su gamta. Atbundanti saulė atgavina jo apmirusį gyvenimą. Linksmaus vyturio čirviravimas yra neatskiriamas nuo jo emocinių išgyvenimų. Mes skaitome: "Jau seniai Vasaris nebuvo taip gyvai jautęs gamtos grožio ir meilės, kaip tą pavasarį. Jisai kasdien kruopščiai sekė ir registravo savy kiekvieną naują pavasario apsišėkimą. Jisai žinojo, kur ir kiek dar yra sniego sode, ir buvo numatęs laiką, kada kur jis turi ištirpti. Jis žinojo, kur pasirodė pirmoji žolė ir ant kurio sodo medelio prasiskleidė pirmieji žiedai. O kai pagaliau

sužydo visos vyšnios, ir obelys, ir kriaušės, jisai stengėsi visą laisvą laiką praleisti sode, gėrėdamasis pavasario gamtos dovanomis. Ir vakarais eidamas gulti, atsidaręs savo kambario langą, jis ilgai dar žiūrėdavo į tą žiedų ir sprogstančių lapų jūrą, užsnūdusią, ir kvepiančią, ir jaudinančią jį dabar stipriau ir kitaip, negu koplyčios paslaptinga tyla".²⁸

Tačiau ne tik pavasario, bet ir kiti metų laikai veikia jo švelnią, beveik liguistai jautulingą prigimtį. Jam gražios šiltos ankstyvo rudens popietės, jį užburia žiemos pasaka, o vasaros saulėje išnyksta visi jo rūpesčiai. Net subrendęs jis atvirai pripažįsta, kad "su gamta galima jausti tokį pat išvidinį ryšį ir artumą, kaip su mylimu žmogumi".²⁹

Būdamas suaugęs su gamta, kaip skerdzius Lapinas su Grainio liepa, Liudas Vasaris eina taip pat į gamtą ieškoti savo kūrybai inspiracijos ir medžiagos. Mes sužinome taip pat, kad iš pradžių jo poezijoje gamtos elementas turėjo panoraminį pobūdį. Jis perdavė nuo Aušrakalnio matytus vaizdus: raudoną saulėlydį, mėlynas suteimas, balzganas ūkanas... Kitaip sakant, jo poezija rėmėsi betarpiškos aplinkos sukeltais išpūdžiais. Jis stebi tikrovę, apdainuoja matomus dalykus, konkretizuoja gamtos sukeltus išpūdžius. Jei Vasaris būtų buvęs dailininkas, tai jis visa tai būtų perdavęs linijomis ir spalvomis.

Dailėje panoraminis gamtos traktavimas yra būdingas visiems peizažams. Ar mes imsime Barbizono mokyklą, impresionistus, anglus peizažistus, visur galime pastebėti

dailininko ištikimumą matomam vaizdui. Kadangi panorama niekad nepasilieka ta pati, o nuolatos keičiasi, todėl jos piešimas yra gera priemonė dailininkui išreikšti savo nuotaikoms ir kartu pavaizduoti skirtingus gamtos jėgų aspektus. Štai Georges Michel "Peizažas su vėjo malūnu", kurį matome Hermitage muziejuje. Tema paprasta. Smėlėtas kelias vingiuoja link malūno, stovinčio prošvaistėje. Horizonte pakilę tamsūs grūmojantys debesys skelbia artėjančią audrą. Dailininkas galėjo matyti ir tokį malūną, ir tokį paniurusį dangų, bet lygiai taip pat jis galėjo perduoti savo širdies gelmėse slypinčias audringas emocijas. Todėl iš vienos pusės galime laikyti Georges Michel prisiekusiu realistu, ir iš tikrųjų jis net laikomas Barbizono mokyklos pirmtaku, o iš kitos pusės mes galime jausti emocinę įtampą, ir štai kodėl kai kas vadina jį pirmuoju prancūzų romantiku. O dabar žvelkime į Rembrandto "Vėjo malūną", esantį Washingtono Nacionalinėje galerijoje. Šičia vietoj smėlėto kelio matome upę, ant kurios aukštos pakrantės stovi vakaro auksiniai gelsvoje prieblandoje taip pat vėjo malūnas. Šis paveikslas alsuoja paprastumu ir ramybe, ir kartu jis intriguoja žiūrovą tolumoje skęstančiais namais ir medžiais, besiūlančiu žveju, iš tamsios glūdimos kylančiais žmonių siluetais. Mes nežinome, ar Rembrandtas norėjo šiuo paveikslu perduoti gamtos vakarinę ramybę, ar savo tolimos vaikystės prisiminimus, o gal jis norėjo išreikšti patriotinius jausmus, kur ramybė reikštų taiką, išsikovotą jo tautiečių.

Tačiau panoraminis gamtos traktavimas poezijoje ar dailėje turi savo trūkumus. Tai žino ir Vasaris. Toliai ir sutemos sujausmina kūrėjo gyvenimą, bet ne būtinai praplečia jo kūrybos plotą. Joks kūrėjas negali pamiršti, kad gamta turi savo pasaulį, savo gyvenimą, savo kalbą. Jis turi žinoti, kad gamta yra begaliniai turtinga: danguje yra daug daugiau debesėlių, miške daug daugiau medžių, pievose daug daugiau žiedų, negu jis gali nupiešti ar apdainuoti. Ar jis žvelgs į paprastą smilgą, ramunę ar upokš-

nį, jis matys, kad kiekvienas jų gyvena atskirą, skirtingą ir pilnutinį gyvenimą. Štai kodėl Victor Hugo paskelbtasis principas "visa tai, kas yra gamtoje, yra mene" yra labiau retorika, negu kūrybinė tiesa. Kūrinių neturi ribų įvairumui. Tiesa, tai gali sakyti ir menas. Tačiau yra skirtumas tarp meno formų įvairumo ir gamtos formų įvairumo, ir tas skirtumas yra begalybė.

2

Šiame sąryšyje dar iškyla klausimas: kas geriau įkūnija grožį: gamta ar menas? Arba kokią vietą užima gamtos kūrinys ir meno kūrinys vertybių sąraangoje? Platono atsakymas yra tikriausiai ne vienam jau žinomas. "Respublikos" dešimtoje knygoje meno kūrinys laikomas gamtinio daikto atspindžiu. Kai žinome, kad gamtos kūrinys yra idėjos kopija, tai meno kūrinys yra tik kopijos kopija. "Fedre" meno kūrinys pastatomas žemiau amatininko padaryto daikto, ir Platonas vadina jį "melo bei apgaulės įrankiu". Kad menas yra gamtos imitacija, tai šitai su mažomis pataisomis kartojo Aristotelis, Plutarchas ir kiti. Vėliau šio klausimo atsakymuose jaučiamas tam tikras lūžis. Meno kūrinys ižiūrima grožis. Tai pastebime jau pas Ciceroną. Kalbėdamas apie Fidijo statulas, jis sako: "Kurdamas Jupiterį ar Minervą, šis didis menininkas turėjo prieš akis ne modelį, kurį norėjo nukopijuoti, bet dvasioje susikurtą nepaprasto grožio idealą. Tik jį kontemliavo, tik jį tematė ir tik tai jį stengėsi realizuoti, ir tik jis traukė jo talentą ir jo ranką. Taigi, skulptorių ir dailininkų kūrinuose matosi aukštesnis tobulybės tipas, teegzistuojantis jų vaizduotėje".³⁰

Meno filosofijos istorijoje Platono teorija buvo žinoma imitacijos vardu. Ji išsilaikė, su didesnėmis ar mažesnėmis pataisomis, iki devynioliktojo šimtmečio vidurio, t. y. to laiko, estetika išgyveno savo koperniškąją revoliuciją. Tačiau imitacijos teoriją galutinai atmetė kubizmas, kuriam menas reiškia neimituoti, bet kurti, formuoti, ir tai prisilaikant geometrinių principų.

Priešskratinio filosofo patarimas traktuoti gamtą cilindro, rutulio ir kūgio terminais tapo moderniojo meno aksioma. Bet ar kubistinis požiūris į meną prieštarauja tikrai gamtos imitacijos teorijai? Neatrodo, nes pačios gamtos struktūra remiasi geometriiniu principu. Gamtos pasaulis yra tiek pat pilnas visokiausių geometrinių figūrų, kaip ir pats kubistinis menas. Cicerono teorija vadinama įvaizdinimu. Atrodo, kad abi teorijos buvo žinomos Plotinui, tik mums sunku pasakyti, už kurią jis pats buvo apsisprendęs. Kartais jis samprotauja kaip Platonas, ir tapybą, skulptūrą bei šokius laiko imitacijos menais. Šiuo atveju meno kūrinys būtų tik gamtos atspindys, ir kaip toks mažai tesiskirtų nuo šešėlio. Tačiau kitur Plotino pasisakymai primena Ciceroną ir meną laiko proto kūrinium. Vienoje vietoje jis sugretina netašytą akmenį su atbaigtu kūrinium. Pagal jį, netašytas akmuo byloja gamtą, o statula prabyla kūryba. Kurti reiškia įkūnyti idėją. Aišku, pereidama į medžiaginį objektą, idėja pasikeičia ir gerokai praranda savo grožio, bet vis dėlto mes galime ją atpažinti. Todėl meno kūrinyje atsispindi ne tik gamtinis grožis, o labiau "idėjinis", ir kaip pavyzdį nurodo Fidijo statulas.

Kalbant apie meno kūrinio ir gamtos kūrinio vietą vertybių sąraše, Plotino atsakymas yra gana lankstus. Gamta įkūnija grožį nesąmoningai. Nors ji išsipošusi grožiu, bet ji to nežino. Jos vaidmuo yra pasyvus: ji priima grožį pasyviai, pasyviai ir perduoda. Visai kitaip su menininku. Jis įkūnija grožį sąmoningai. Savo proto galia jis įsiveržia net į grožio idėjos pasaulį ir tampa jos dalininku. Tai lyg ir reikėtų, kad grožis atsispindėtų tobuliau mene, negu gamtoje. Kiekvienu atveju, jis akivaizdžiau apsi-reiškia artisto vizijoje. Tačiau kaip gražus bebūtų meno kūrinys, sakykim Fidijo "Atėna", jis negali lygintis su tuo grožio stubuklu, kuris yra gyvasis žmogus. Gyvas žmogus, kad ir bauriausias, yra nepalyginamai gražesnis už gražiausią statulą. Bet kas suteikia žmogui šį nepalyginamąjį grožį? Jojo siela.

Devynioliktojo šimtmečio estetai, kaip Charles Beaudelaire ir Oscar Wilde, nenori nieko žinoti apie gamtos imitaciją. "Les Fleurs du Mal" poetas tiesiog neapkenčia gamtos. Jam gamta yra banali, kvaila ir biauuri. Ji sukūrė "tėvažudystę ir žmogėdystę ir tūkstančius kitokių baisenybių". Todėl menui nėra jokio reikalo lenktyniauti su gamta. Oscar Wilde nuomonė yra panaši. Jam taip pat atrodo, kad gamtos pastangos sukurti grožį yra nesėkmingos. Menas esąs grožiu nepalyginamai turtingesnis, įvairesnis ir vaisingesnis, negu gamta.

Tačiau svarstydami grožio klausimą gamtoje ir mene, mes turime skirti tarp kūrybinio akto ir sukurto objekto. Kad gamta kuria nesąmoningai, o menininkas sąmoningai, tai niekas nemėgins užginčyti. Bet tai nėra lemiamas argumentas mūsų klausime. Esminis dalykas yra ne kaip meno kūrinys yra techniškai sukurtas, o kaip jis atrodo, t. y. kokia yra jo estetinė vertė. Gamtos grožis pasižymi dinamika, kurios taip stokoja meno kūriniai. Tiesa, reikia sutikti su Auguste Rodin, kad nėra meno be gyvybės, ir meno kūriniumi suteikia tą gyvybę judesys. Tačiau kokį mes beimsime Rodin nurodytą šedevrą, ar Rude "Marseillaise", ar Gericault "Epson lenktynes", ar Watteau "Išplaukimą į Citros salą", visi jie įamžina tik vieną judesio momentą, kai tuo tarpu gamtos gyvybė išsiskaido amžinu judesiu. Gal ne visi sutiks su Debussy, kad matyti auštančią dieną yra naudingiau, kaip klausytis "Symphonie Pastorale", bet retas mėgins užginčyti, kad gamtoje yra daugiau gyvenimo, daugiau grožio, daugiau staigmenų, negu muziejuje, nežiūrint kokius jis meno šedevrus beslėptų. Kad gamta prabyla savaip ir užburiančiai į žmogų ir kūrėją, tai puikiai žino ir Michel Ange, ir Renoir, ir Rodin, ir mūsų Liudas Vasaris.

²⁸ V. Mykolaitis-Putinas, *Altorių Šešėly*, Vilnius 1967, p. 134.

²⁹ ten pat, p. 480.

³⁰ Ciceron, *L'Orateur, du meilleur genre d'orateur*, II, 8-9; Collection des Universités de France, Paris 1921.

KANAUNINKĄ FELIKSĄ KAPOČIŲ PRISIMENANT

DR. PETRAS MAČIULIS

Šių metų liepos 24 dieną lietuvių Šv. Kazimiero kapinėse, Čikagoje, palaidotas buvęs ilgametis Žaliakalnio Prisikėlimo parapijos klebonas ir Kauno arkivyskupijos kapitulos kanauninkas kun. Feliksas Kapočius.

Jo tėvas buvo aukštaitis iš Voltūnų kaimo, Žemaitkiemio parapijos, Ukmergės apskrities. Jis buvo pusvalakininkas ūkininkas ir dar priedo — kalvis. Motina — totorių kilmės, tur būt, dar iš tų senųjų vytautinių laikų Lietuvoje apgyvendintų totorių. Prisimindamas savo senelį, kurio pavardė buvo Mimm, kanauninkas mielai pasakodavo apie jį ir apie jo viešnągę Voltūnuose. Kapočių šeimoje augo keturi vaikai: du broliai ir dvi seserys. Jaunesnysis broliukas mokėsi Marijampolėje pas marijonus; sportuodamas persišaldė ir po trumpos ligos mirė. Viena sesuo mokytojavo, dabar jau pensininkė, gyvena Anykščiuose. Kita išaugino gražią Gimbaragių šeimą ir prieš keliolika metų mirė.

Su velioniu susipažinau ir susidraugavau 1913 m. Kauno kunigų seminarijoje, nors jis buvo vienu kursu už mane vyresnis. 1914 m. pirmojo pasaulinio karo audrai atslenkant prie Kauno, visos mokyklos buvo iškeltos. Kitiems mokslo metams Kauno kunigų seminarija išsinuomavo Brazdžio dvaro patalpas netoli Troškūnų, Vašakėnuose, kur tesutlpo pirmas ir antras kursas pirmąjį pusmetį, o antrąjį pusmetį čia buvo sutalpinta trečias ir ketvirtas kursas, tad su busimuoju kanauninku taip ir neteko daugiau susitikti.

1915 metais vokiečiai užėmė visą Lietuvos teritoriją iki Dauguvos. Seminarijos

auklėtiniai išsisklaidė, dalis atsirado Peterburge, kur ir baigė mokslus. Kai aš buvau pasiryžęs ties Kupiškiu pereiti rusų linijas, kunigai atgrasė, nes rusai galėjo įtarti vokiečių žvalgu.

Vyskupui Pr. Karevičiui per Švediją grįžus iš Rusijos į Kauną ir iš vokiečių atgavus bei atremontavus pirmųjų rūmų išgriautą sieną, 1917 m. rudenį buvo sušaukti tie seminarijos auklėtiniai, kurie 1915 m. nebuvo pasišalinę į Rusiją. Susirinko beveik pusė buvusiujų klierikų, ir vėl prasidėjo intensyvus darbas, nepaisant mitybos nepriteklių ir sunkumų juos įvežti į miestą pro vokiečių sargybas.

Pirmieji šventimai po 1915 m. įvyko 1918 m. birželio 3 dieną, kada ir diakonas Feliksas Kapočius priėmė kunigystės sakramentą. Pirmiausia jis vikaravo Šėtoje pas žinomą rašytoją Žalvarnį. Čia jam teko susiremti su dvarininkais, kurie save laikė lenkais, o savo dvaruose darbininkus laikė tik darbo jėga, labai mažai tesirūpindami jų žmogiška padėtimi. 1919 metais tekdavo susidurti ir su pasklidusiais raudonarmiečiais bei jų pakalikais. Norėdamas išvengti kerštavimų iš pasalų, vykdamas pas ligonius, apsirengdavo darbininko drabužiais. Sunkiai persirgęs šiltine ir palaidojęs savo broliuką, kun. F. Kapočius iš Šėtos buvo atkeltas į Kauną katedros vikaro pareigoms.

Vienas Žaliakalnio sklypų savininkas padovanojo Kauno kurijai kelis sklypus žemės, kad ji tenai įsteigtų naują parapiją ir pastatytų bažnyčią. Kurijai priėmus sąlygas, pirmuoju busimosios parapijos administratorium buvo paskirtas kun. Petras Vaičekūnas, bet paskui jis buvo nukeltas į Jo-

navą, o jo vieton 1927 m. paskirtas kun. F. Kapočius.

Sklypas siekė Savanorių plentą Aukštaičių gatvės kampe, kur buvo du nedidukai vienaaukščiai mediniai namukai. Vienas namukas buvo laikinai paverstas bažnyčia, o kitas klebonija. Eidamas pro šalį, niekas nepagalvodavo, kad tai "bažnytiniai pastatai". Didesniam žmonių patogumui kun. Kapočius pirmiausia pastatė erdvesnės salės išvaizdos bažnytėlę, pavadintą Prisikėlimo parapijos bažnyčia.

Kai Žaliakalnio ažuolyne buvo paskirta apie pora šimtų sklypų namams statyti, tuoj čia pradėjo kurtis jaunos valsybės valdininkai. Žaliakalnis išsiplėtė, padidėjo, ir Prisikėlimo parapijoje buvo sunku visiems besutilpti. Tad vienas kun. Kapočiaus vikarų (buvęs savanoris) netoli Geležinių vartų pastatė naują bažnyčią, įkurdamos šv. Antano parapiją. Taip Žaliakalny atsirado dvi parapijos, kurios atliko didelį miesto pakraščių atlietuvinimo darbą.

Daugeliui kauniečių pažįstama "Brazilka" buvo kaip tik Prisikėlimo parapijos pakrašty ties septintuoju fortu. Klebonas jautė pareigą ir šios vietos gyventojus lankyti, norėdamas pamatyti jų gyvenimo vargą. Kan. Kapočius pasakojo, kad vienas tų gyventojų pasiūlęs sudėti bent po pusę lito, nes juk ir kunigui reikia gyventi... Buvę surinkta apie 83 litai. Prie "didelių" žmonių galima prieiti per jų tarnus, o prie mažųjų — tik per jų širdis.

1929 m. kun. F. Kapočius buvo paskirtas Kauno dekanu. 1931 m. kun. F. Kapočiaus iniciatyva buvo pradėtas Lietuvos tautinis eucharistinis kongresas, kurio metu Petro Vileišio aikštėje, vyriausybei su prezidentu dalyvaujant ir žmonių minioms susirinkus, Lietuva buvo paaukota Švč. Jėzaus Širdžiai. Tai pirmas toks įvykis Lietuvos padangėje. Šią kun. Kapočiaus žygį dvasinė vyresnybė įvertino ir pakėlė jį Kauno kapitulos kauninku.

Jo veikla čia nesustojė. Jam kilo didingas sumanymas — pastatyti Kaune Lietuvos prisikėlimo paminklą, didelę gražią bažnyčią. Šiai idėjai įvykdyti jis pašventė

visą savo sumanumą ir energiją, pasiekdamas net JAV lietuvius. Pastatyti šiai bažnyčiai reikėjo trijų milijonų litų. Kan. Kapočiaus pasiryžimo dėka ši paminklinė bažnyčia buvo pastatyta. Klebonas su dviem vikarais nepasistatė sau nė klebonijos — visos lėšos buvo telkiamos Prisikėlimo bažnyčios statybai.

1944 m. buvo išpėtas, kad raudonieji uždės ant jo galvos savo leteną, todėl su arkiv. J. Skvirecku ir savo vikaru kun. S. Morkūnu pasitraukė iki Austrijos sostinės Vienos, o po kiek laiko mūsų vyskupų buvo nurodytas kandidatu į popiežiaus Pijaus XII įsteigtos III-osios misijos pirmininko postą. Kan. Kapočiu pasisekė susirasti tinkamą būstinę, pasitelkti geriausius bendradarbius ir tvarkyti lietuvių pabėgėlių religinius reikalus.

Vatikanui panaikinus misijas, kan. Kapočius atvyko į JAV, bet lietuviškose parapijose nepasisekė susirasti kampelio. Tik airių kilmės kun. Shea pasikvietė mūsų kauninką patalkininkauti naujai steigiamoje Angelų Karalienės parapijoje. Čia jis greitai įsigijo žmonių pasitikėjimą ir pagarbą ne tik sau, bet ir visai katalikiškajai Lietuvai, su kuria jis labai gražiai stengėsi supažindinti amerikiečius, pasitelkdamas ir dail. K. Varnelį, kurio kūryba puošia šios bažnyčios didįjį altorių. Daug jis nesiskarveno, bet garsino savo mielą Lietuvėlę, kaip geriau išmanydamas, panaudodamas tam tikslui visas progas. Beje, gal nedaug kas težino, kad be kan. Kapočiaus tiesioginės paramos ir didysis išėivijos kultūros paminklas — Lietuvos Enciklopedija vargu būtų išvydusi pasaulį. Pradžioje buvo gauta stambi seserų - vienuolių paskola, kurią jis garantavo.

Šios kelios eilutės teprimena visiems lietuviams, tėvynėje ir išsisklaidžiusiems visuose žemynuose, kad Lietuva turėjo ir tebeturi šviesių asmenybių — idealistų. Baigdamas norėčiau pakartoti R. Tagore žodžius: "Mūsų susitikimas ir suartėjimas yra lyg žuvėdrų ir bangų susitikimas. Žuvėdros nulekia, bangos nurieda — ir mes išsiskiriam".

DANGUOLĖ SADŪNAITĖ

* * *

Automobilio nelaimė.

Gatvių sankryžoje:
Melrose ir Mali.

2.
Čia Dievas pasisveikino
su tavim,
be aksominės pirštinės — —

: : : : :
Norėjo nuvilkti nuo tavęs
kūną?

(Kaip iš mados išėjusi kostiumą.)

3.
Rytoj išrašys tave iš ligoninės — —
(Rytoj,
nauja diena — dovana,

kurios nebijosi atidaryti.)

* * *

1.
Girdžiu,
esi ištekėjusi.
(Net ir šeimos susilaukėte!)
Ir gyvenat:
su saule valgomajam,
su saule miegamajam;

su saule įkelta aukštai —
klevo medyje.

: : : : :

Čia tamsiau, St. Louis mieste
Mes išsiverčiam, šiaip taip,
su elektros šviesa ...

* * *

1.
Kur tu stovi —
ten nėra užtvaru.
Tu esi čia!
Ir žolė dainuoja

2.
Naktį nemiegu.
Žiūriu i sodą
sniego akimis.

Greitai,
medis atskleis man
savo mergautinę pavardę.

LAPKRITIS

1.
Iš už krūmo,
Vėjas iškėlė
savo laukinę galvą———

Ir sodas,
su kriaušės geltonumo karščiu
pradingo.

2.
Laikausi už gėlės,
kaip už gelbėjimosi rato———

* * *

1.
Mano motina — diena,
sėdi iš kairės.

Mano tėvas — naktis,
sėdi iš dešinės.

Ir aš tarp jų —
Visada tarp jų!

2.
Mano motina — diena,
iš kairės.

Mano tėvas — naktis,
iš dešinės———

Jie apkabina mane:
bučiuoja ir bučiuoja ...

Greitai pritrūksiu kvapo!

ŠEIMA IR LIETUVYBĖ

JUOZAS VAIŠNYS, S. J.

Praėjusią vasarą Mokytojų savaitėje, Dainavoje, buvo simpoziumas apie šeimos vaidmenį ir pareigas, stengiantis savo priauglį išlaikyti lietuvišką. Buvo svarstoma, ar šeima atlieka savo pareigas lietuviybės išlaikymo atžvilgiu, ar ji pakankamai gauna pagalbos iš lietuviškų parapijų, mokyklų, organizacijų. Buvo pateikti keturi pagrindiniai klausimai, į kuriuos penki simpoziumo dalyviai stengėsi duoti atsakymus. Po to buvo visų susirinkusiųjų diskusijos.

1. *Ar lietuviškoji šeima atlieka savo pareigas lietuviybės išlaikymui, turint galvoje lietuvių kalbą ir lietuviškųjų vertybių išskiepimą vaikuose? Kas čia taisytina ir kaip?*

Yra visai nediskutuotinas klausimas, kad vaikų lietuviškumas pirmoje eilėje priklauso nuo tėvų. Ne visi tėvai vienodai savo pareigas atlieka. Šioje srityje statistikų nėra, bet jeigu už šios rūšies tėvų pareigingumą reikėtų rašyti pažymius nuo penkių iki vieno, tai atrodo, kad, šviesiai ir optimistiškai į šį klausimą žiūrint, vienam penktadaliui tėvų galima būtų parašyti penketuką, kitam penktadaliui ketvertuką ir t. t. Nepatenkinamus pažymius, t. y. dvejetukus ir kuolus, reikėtų parašyti maždaug dviems penktadaliams tėvų. Tai yra mažiau negu pusei, nes trys penktadaliai gautų patenkinamus pažymius. Vadinas, didesnė pusė

tėvų savo pareigas atlieka bent patenkinamai.

O dėl kurių priežasčių kai kurie tėvai savo pareigų neatlieka? Žinoma, gali būti įvairiausių priežasčių, charakteringų tik atskiroms šeimoms, bet gal pagrindinės priežastys yra dvi: *nesugebėjimas* ir *tingėjimas*.

Tingėjimas, tur būt, yra pati svarbiausioji priežastis. Aišku, tėvai šiai savo tingėjimo ligai duoda kitus vardus; dažniausiai ją pavadina neturėjimu laiko, kartais visą kaltę suverčia nepalankiai aplinkai, o kartais stengiasi save ir kitus įtikinti, kad noras išlaikyti lietuviybę išeivijoje yra tuščios pastangos — vis tiek nieko nepasieksi, vis tiek tos lietuviybės ilgai neišlaikysi, tad kam dar vargti ir gadinti nervus sau bei savo vaikams?

Šių priežasčių jokių būdu nenorėčiau laikyti rimtomis. Neturėjimas laiko tai yra tik tuščias įsivaizdavimas ir pasiteisinimas. Nors žmogus ir labiausiai būtų įvairiais darbais užsiėmęs, jeigu tik norės, tai suras laiko vaikų lietuviškam auklėjimui. Nepalankioje aplinkoje veikti, žinoma, yra sunkiau, bet vis dėlto yra teisingas dr. J. Girniaus pasakymas, kad jokia aplinka nėra tokia baisi, kad galėtų triumfuoti prieš individą, ir nė vienas individas nėra toks silpnas, kad turėtų būtinai kapituliuoti prieš aplin-

ka. Jeigu bus tikro noro, tai atsiras ir laiko pasiekti geriems rezultatams net ir nepalankiausioje aplinkoje. Pažįstame šeimų, gyvenančių tokiose vietose, kur nėra nė vieno lietuvių, kur visi vaikų draugai yra svetimtaučiai, bet vaikai puikiausiai kalba lietuviškai. Deja, visi pažįstame nemaža ir tokių šeimų, kurios gyvena lietuviškiausiose kolonijose, bet jų vaikai teištaria tik vieną kitą lietuvišką žodį ir tai su didžiausiu anglišku akcentu.

Nesugebėjimas yra kita labai svarbi priežastis. Būtų labai klaidinga manyti, kad nesugebančiais laikome tuos, kurie yra mažai mokyti. Gali būti ir universitetus baigusiu tėvų, kurie nesugeba savo vaikų tinkamai mokyti ir auklėti. Vieni vaikams per daug pataikauja, kiti per griežtai su jais elgiasi, bet gal mažiausia įtakos tėvai vaikams gali daryti tada, kai tarp jų atsiranda tas garsusis kartų atotrūkis (generation gap). O jis pasidaro tada, kai tėvai gyvena tik praeitimi, nesistengia suprasti dabarties, niekina viską, kas čia yra, ir giria tik tai, kas buvo prieš kelias dešimtis metų Lietuvoje.

Tad kas čia darytina ir taisytina? Reikėtų tėvus sąmoninti per spaudą ir kitokiomis priemonėmis. Taip pat buvo siūlyta paruošti ir išleisti specialius lituanistikos vadovėlius šeimoms. Reikėtų žodynėlio, žemėlapių ir kitokių naudingų priemonių. Ypač to pasigenda jaunos šeimos.

Jokiu būdu tėvai neturėtų kalbėti su vaikais angliškai, nes nuo to tik smunka tėvų autoritetas vaikų akyse. Reikia tėvus įtikinti, kad dvikalbis vaikas stovi aukščiau už vienakalbį. Jau yra įrodyta, kad dvikalbių vaikų smegenys daug geriau išsivysto ir tokie vaikai būna gabesni įvairiose srityse. Pirmiausia vaiką reikia pradėti mokyti lietuviškai — su juo tik lietuviškai kalbėti. Angliškai jis vėliau savaime išmoks. Kai kurie tėvai pasisakė, kad nėra beveik jokių problemos, jeigu vaikas nueina į amerikietišką vaikų darželį, visai nemokėdamas angliškai. Gal tik kelias savaites jam šiek tiek sunkiau, bet labai greitai jis antrą

kalbą išmoksta. Mokykloje jis kalbės angliškai, o namie — lietuviškai. Viena motina papasakojo, kad kartą savo dukrai ji pasiūlė namie kalbėti angliškai, norėdama ir ji iš dukros geriau išmokti anglų kalbą, bet dukra nustebusi atsakė: "Mama, čia man nebus namai, jeigu mes kalbėsime angliškai".

Tikrai keista, bet kartais atrodo, kad vaikams yra svarbiau lietuviybė, negu jų tėvams. Neseniai per "Margučio" radiją buvo papasakotas toks įvykis. Ateina dvylikmetis berniukas į radijo įstaigą ir išsiėmęs paduoda vieną dolerį, sakydamas, kad jis kiekvieną vakarą klausosi "Margučio", tad nutaręs bent vieno dolerio auka paremti jo darbą. Paklaustas, ar ir jo tėvai klausosi "Margučio", atsakė, kad tėvai kiekvieną vakarą žiūri televizijos, o lietuvišką radijo programų klausosi tik jis vienas. Tur būt, komentarai čia nereikalingi.

Vienas simpoziumo dalyvis stengėsi pateisinti tėvus, labiau kaltindamas tik visuomenę, kad ji iš dabartinio mūsų jaunimo per daug reikalaujanti. Juk, jo aiškinimu, visi nori, kad jaunuolis ne blogiau mokėtų lietuvių kalbą už Jablonskį, kad mokėtų istoriją taip, kaip jo mokytojai, kad būtų perskaitęs visą lietuvių literatūrą, kad priklausytų visoms organizacijoms ir politinėms partijoms. Jis turi kovoti už Lietuvos nepriklausomybę, bet ne taip, kaip jis pats norėtų, o taip, kaip jam įsakyta. Jis turi gerai pažinti Lietuvą, nors jos nėra matęs, o ten nuvykti ir pamatyti negali, nes tai būtų didžiausias nusikaltimas. Jis turi sportuoti, šokti tautinius šokius, dalyvauti choruose ir ansambliuose. Jis turi priklausyti Lietuvių Bendruomenei, Altui, Vlikui ir aktyviai dalyvauti jų veikloje. Jeigu kuris nors jaunuolis ryžtųsi visa tai įvykdyti, tai jis turėtų būti jaunas bent šimtą metų, nes kitaip — nesusėdės. Tad tokio jaunuolio jokia šeima neįstengs išauginti. O ką bekalbėti, jeigu tėvai yra bemoksliai! Tokias šeimas reikia būtinai išteisinti. Gal galima pakaltinti tik inteligentiškas, išsimokslinusias šeimas, kurios savo vaikų lietuviškumą per mažai rūpinasi.

Žinoma, tai buvo tik humoras, norint šiek tiek sušvelninti kaltinimus, metamus tėvams. Tikrai niekas nereikalavo ir nereikalavus, kad tas pats jaunuolis užsiimtų visais tais minėtais darbais ir priklausytų visoms organizacijoms. Vienas priklauso vienai organizacijai, kitas — kitai, vienas daugiau dalyvauja vienos rūšies veikloje, kitas — kitos. O kad vaikų lietuvių kalbos mokėjimas būtų proporcingas tėvų išsimokslinimui, tai taip pat reikia paneigti. Argi jau užmiršome tas močiutes prie ratelio, kurios, temokėdamos šiaip taip paskaityti tik iš savo maldaknygės, išmokė savo vaikus ir užaugino gerais lietuviais anais caro priespaudos ir persekiojimo laikais? Viena diskusijų dalyvė teisingai pasakė, kad mažiau mokytų tėvų vaikai beveik visuomet geriau lietuviškai kalba už inteligentiškų šeimų vaikais, nes tie prasčiokėliai su vaikais kalba tik lietuviškai, o inteligentai daugiau griebiasi anglų kalbos.

2. *Kaip šeima atlieka savo pareigas lietuviškosios mokyklos atžvilgiu? Kas čia taisytina?*

Yra šeimų, kurioms lituanistinė mokykla yra tik vaikų dabojimo (baby sitting) įstaiiga, o šeštadienis — vaikų nusikratymo diena. Jie nuvežami ir atiduodami į pakankamai geras rankas. Labai patogiu — motina gali eiti į krautuvę apsipirkti arba į kirpyklą susidėti plaukus. Tokie tėvai niekad nepasiteiraus, kaip jų vaikas mokosi ir kaip elgiasi, nebent būtų pakviesti mokytojo ar mokyklos vedėjo. Bet dažnai ir iš tokio tėvų pakvietimo pasikalbėti apie jų vaiką nieko gero neišeina. Jeigu mokytojas tėvams pasako, kad jų vaikas nedrausmingas, blogai mokosi ar blogai elgiasi, tai kartais tėvai tuoj šoka ginti savo vaiko, visą kaltę suversdami mokytojui ar mokyklai. O jei mokytojas dar labai atsargiai pasakytų, kad jų vaikas buvo sučiuptas, vartojant narkotikus (deja, tai jau ne kartą yra įvykę mūsų mokyklose!), tai, broleli, verčiau saugokis! Iš tėvo ar iš motinos tuoj pasipils isteriškas riksmas, kad tai yra jų vaiko šmeižimas. Gal kitų vaikai taip daro, bet tik ne jų! Bus grasinama mokytojui net

teismu. Ir tikrai tokiems tėvams dažnai tuoj tenka stoti į teismą, nes jų "gerą vaikelį" sučiupo policija, vartojant ar pardavinėjant narkotikus...

Yra tėvų, kurie prie vaikų kritikuoja ir niekina mokytojus bei organizacijų vadovus. Aišku, tai yra kirtimas šakos, ant kurios sėdi. Tokie tėvai savo vaikais nesidžiaugs ir nesididžiuos, nes jie patys juos sugadino.

Kartais tėvams yra labai sunku vis nuolat versti vaiką eiti į lituanistinę mokyklą. Kai kurie galvoja, kad čia reikėtų vaikams palikti laisvę, nes priverstinis mokyklos lankymas neduodas daug naudos. Bet norėtume paklausti, kiek vaikų lankyto ir baigtų pradžios mokyklas ar gimnazijas, jeigu jiems būtų palikta laisvė jas lankyti? Paskutinis žodis čia tenka ne vaikams, o tėvams. Juk vaikas yra dar tik vaikas, jis dar nėra subrendusi asmenybė, tad tėvai turi nutarti, ką jis turi daryti.

Vis dėlto pasitaiko vaikų, kurie laisvu noru lanko šeštadieninę mokyklą. Kai kurie net veržte veržiasi į ją. Vienos aukštesniosios lituanistinės mokyklos šeštoje klasėje buvo apklausinti mokiniai, ar jie lanko laisvu noru, ar priversti. Iš 35 mokinių tik 10 pasisakė lanką laisvu noru. Tie 10 mokinių gyveno toliau nuo Čikagos, tad jie norėjo eiti į mokyklą, kad čia susitiktų draugų. Vadinas, yra tam tikrų priežasčių ir tam tikrų priemonių, kad vaikai laisvai lankytų mokyklą.

Kalbant šia tema, reikėtų truputiuką atsikreipti ir į mokytojus. Kai kurių pamokos yra lankomos noriai, o kitų — tik labai suraukus kaktą ir sukandus lūpas. Daugelis tėvų, ypač jaunesniosios kartos, skundžiasi, kad mūsų lituanistinių mokyklų programos yra perkrautos ir nepritaikytos išėivijos vaikams. Kai kurie mokytojai vis galvoja, kad jie sėdi Lietuvos mokykloje ir turi prieš save Lietuvos vaikus. Bet juk visi žinome, kad taip nėra. Šių vaikų žodynas labai ribotas, jie jau galvoja nebe lietuviškai, o angliškai. Lietuvos jie nėra matę, ji jiems tik labai tolima ir nežinoma šalis. Kartą geografijos mokytojas kalbėjo vaikams

apie Lietuvos kalnus: Rambyną, Šatriją, Medvėgalį. Kitą kartą jis paklausia vaikus, kaip Lietuva atrodo, į kurią kitą Europos šalį ji labiausiai panaši. "Į Šveicariją, ponas mokytojau", atsako vienas mokinys, "nes ji yra labai kalnuota: ten yra Rambynas, Šatrija, Medvėgalis..."

Labai klaidingai galvoja tie mokytojai, kurie mano, kad dėstyti lietuvių kalbą šiems vaikams nereikia jokio didesnio pasiruošimo. "Jeigu aš galėjau dėstyti Lietuvoje, tai galiu dėstyti ir čia, kur mokinių lietuvių kalbos žinojimo lygis yra daug žemesnis", pagalvoja ne vienas. Bet dėstyti šiems išeivių vaikams reikia daug didesnio sugebėjimo ir žymiai didesnio pasiruošimo. Atrodo, kad tai turėtų būti visiems aišku. Deja, taip nėra.

Visose srityse nuolat vyksta pažanga. Ją matome ir medicinoje, ir technikoje, ir teologijoje. Vis išrandama kas nors naujo, naudojami nauji būdai ir metodai perduoti žinias. Tik mūsų mokytojai galvoja, kad nuo nepriklausomos Lietuvos laikų iki dabar niekas nepasikeitė, kad ką jie tada yra išmokę, to ir užtenka. Vienoje lituanistinėje mokykloje buvo norėta suruošti mokytojams tam tikrus pasitobulinimo kursus. Buvo numatyta kai kurie jauni, jau čia mokslus baigusieji ir šio krašto mokyklose dirbantieji mokytojai, kad supažindintų mūsų vyresnius mokytojus su naujais mokymo metodais. Deja, tie kursai neįvyko, nes mokyklos vedėja pasipiktinusi pareiškė: "Tai ką, argi jau dabar kiaušinis pradės mokyti vištą?"

Reikėtų didesnio bendradarbiavimo tarp tėvų ir mokytojų. Tėvai turėtų daugiau prižiūrėti vaikus. Juk daugumas vaikų šeštadienio mokyklai pamokas ruošia tik penktadieniais po 10 val. vakaro. Tėvų priežiūra ir pagalba jiems būtinai reikalinga. Jei jie nesugeba vaikams patys padėti, turėtų pasirūpinti, kad į pagalbą ateitų vyresnieji broliai ar seserys arba kaimynai. Žinoma, kartais nebus įmanoma surasti pagalbos, bet pagrindinė tėvų pareiga yra prižiūrėti, kad vaikas dirbtų, mokytųsi, o tai gali padaryti ir bemoksliai tėvai.

Čikagos aukštesniosios lituanistinės mokyklos buvęs tėvų komiteto pirmininkas skundėsi, kad tėvai visiškai nesidomi mokyklos reikalais. Kai būdavo šaukiami tėvų susirinkimai, tai kartais ateidavo tik tiek, kad vos buvo galima iš jų sudaryti komitetą. Tad reikėtų daugiau bendradarbiavimo tarp tėvų ir mokytojų. Tik vieniems ir kitiems dirbant ranka rankon, bus galima pasiekti geresnių rezultatų.

3. *Kiek ir kokios pagalbos lietuviškoji šeima gauna ar galėtų gauti iš lietuviškųjų veiksmų: parapijų, organizacijų. Lietuvių bendruomenės? Kas čia taisytina ir kaip?*

Būtų labai gražu, kad lietuviškųjų parapijų mokyklose būtų dėstoma ir lietuvių kalba, kad vaikai būtų ruošiami prie sakramentų lietuviškai. Kai kur tai daroma. Dėl ko nebūtų galima to siekti visur? Jeigu visi kuriai nors lietuviškai parapijai priklausą lietuviai būtų vieningi ir sąmoningi, jeigu jie mandagiai, taktiškai, bet tvirtai to siektų, tai ir pasiektų. Klebonai ar vyskupai neturėtų priešintis, nes juk Šv. Sosto mintis šiuo klausimu yra labai aiški ir jau ne kartą pabrėžta, kad visi turi teisę Dievą garbinti savo gimtąja kalba.

Organizacijos labai daug padeda išlaikyti lietuvių. Daug greičiau nuo lietuviškosios bendruomenės nubyra tie, kurie nepriklauso ar nepriklausė jokioms lietuviškoms organizacijoms. Tik reikėtų ir čia daugiau bendravimo ir bendradarbiavimo tarp organizacijų vadovybės ir tėvų bei mokyklų. Būtų tikrai idealu, kad lietuviškosios išlaikymui drauge dirbtų šeima, parapija, mokykla ir organizacijos. Jos turėtų viena kitą remti, o ne viena prieš kitą kovoti, kaip, deja, kartais pasitaiko.

Lietuvių bendruomenės Švietimo taryba tiesioginiai rūpinasi lietuviškuoju auklėjimu. Gal dar nepakankamai yra parūpinta vaikams tinkamų skaitinių ir kitokių priemonių, bet jau ne kartą teko pastebėti, kad ir turimomis priemonėmis nepakankamai naudojamos. Tėvai dažnai skundžiasi, kad nėra vaikams tinkamų skaitinių, bet kai pasiteirauji, tai jų vaikai niekad nėra matę kai kurių labai gerų ir net premijuotų kny-

gų, kurios lentynose jau nuo seniai laukia pirkėjų ir skaitytojų. O kai sužinai koki juokingai mažą prenumeratorių skaičių turi vienintelis vaikų laikraštėlis "Eglutė", tai nežinai, ar pykti, ar verkti.

Tėvams čia reikėtų susitelkti ir padaryti rimtą sąžinės sąskaitą. Bent kartą pagaliau jie turėtų suprasti, kad tie asmenys, kurie redaguoja ir leidžia vaikams laikraštėlius ir knygas, tai daro ne pelno sumetimais, nes dažniausiai tai neša tik nuostolius. Jie tai daro tik iš idealizmo — norėdami padėti paprastai ne savo, bet kitų vaikams. Reikėtų pagaliau suprasti, kad organizacijų vadovai šaukia susirinkimus ir važiuoja į stovyklas ne savo, bet vaikų naudai ir malonumui. Reikia pripažinti, kad yra tėvų, kurie tai įvertina ir supranta, bet yra ir tokių, kurie tiems idealistams atsilygina tik pamazgomis, šmeižtais ir neprotingomis kritikomis.

Viena jaunimo organizacijos vadovė skundėsi šiais žodžiais:

— Parvažiuoju iš stovyklos pervargę, nemiegoję, purvini. Autobusą pasitiko vaikų tėvai: išsipuošę, išsikvėpinę, su puikiais kaklaraiščiais ir frizūromis. Į išlipusius vadovus jie pažvelgė tokiu žvilgsniu, kuris lyg norėjo pasakyti: "Matote, kokią malonę jums darome, kad leidžiame vaikus į jūsų stovyklą!" Mes, lyg nepastebėję to žvilgsnio, maldavome: "Mieli tėveliai, padėkite iš autobuso iškrauti savo vaikų mantą, nes jau mūsų kojos linksta ir pūslėtos rankos labai nuvargę!" Bet kur tau! Argi jie tepsis savo rankas ir lies tuos nešvarius maišus! Ką padarysi... Kibom į darbą, kartais išgirdami tik vieną kitą tėvelio ar mamytės šiurkščią pastabą, kad nėra tvarkos. Kai baigėm darbą, jau tėvai su vaikais buvo išvažiavę namo. Neatsisveikino... neištarė nė ačiū... o, bet juk gal mes nesusipratome jiems pasakyti ačiū, kad suteikė mums progos padirbėti dėl jų vaikų ir... dėl lietuviybės.

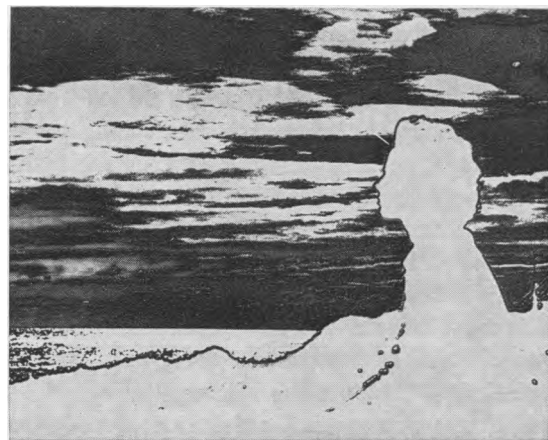
4. Mišrių šeimų ir lietuviškai nekalbančių vaikų problemos.

Kaip Katalikų Bažnyčia, norėdama apsaugoti katalikiškąjį tikėjimą mišrioje šei-

mose, reikalauja, kad nekatalikiškoji pusė pasižadėtų auklėti vaikus katalikiškai, taip ir tautiškai mišrioje šeimoje gal reikėtų reikalauti, kad nelietuviškoji pusė pasižadėtų išmokyti lietuviškai. Toks reikalavimas, atrodo, būtų visiškai logiškas. Jeigu juodu vienas kitą tikrai myli, tai neturėtų būti per sunku ir vienas kito kalbą išmokyti. Tokiu būdu ir bendravimas su vienos ir kitos pusės giminėmis būtų daug malonesnis.

Bet visi žinome, kad vis dėlto ne tik mišrioje šeimoje lietuviškai nekalbančių vaikų pasitaiko. Tad ką su jais daryti? Ar jų nepriimti į lituanistines mokyklas ir jaunimo organizacijas, kad savo svetimos kalbos vartojimu neužkrėstų ir kitų, lietuviškai kalbančių? Tas "užkrėtimo" pavojus, žinoma, yra labai realus, bet tokiems vaikams neleisti dalyvauti mūsų jaunimo organizacijose arba lituanistinėse mokyklose būtų galutinis jų pasmerkimas atitrūkti nuo lietuviškosios visuomenės. Nėra kitos išeities, kaip tik steigti jiems atskiras specialias grupes ar klases. Pradžioje šiose grupėse būtų kalbama svetima kalba, bet pamažu reikėtų stengtis juos vis daugiau išmokyti lietuviškai ir įvesti į lietuviškai kalbančiųjų grupes.

Šiam tikslui yra reikalingi specialūs vadovėliai, kurių mums dar labai trūksta. Prieš keletą metų jau sulaukėme labai gero šios rūšies vadovėlio "Introduction to Modern Lithuanian", bet reikėtų dar paprastesnių, labiau jaunesnio amžiaus vaikams pritaikytų knygelių.

RŪPESTIS

JUOZĖ L. VAIČIŪNIENĖ

Dar ne taip seniai pasirodė Juozės Augustaitytės - Vaičiūnienės eilėraščių knyga "Rūpestis". Neseniai poetė atšventė savo 75 metų amžiaus sukaktį. Kadangi J. Vaičiūnienė buvo uoli skaučių veikėja, tai skautės praėjusį lapkričio mėnesį surengė Čikagoje gražų jos veiklos paminėjimą. Rinktinė publika buvo supažindinta su jos "Rūpesčiu", o taip pat ji buvo paminėta kaip tikrai šakota asmenybė: rašytoja, poetė, visuomenininkė, mokytoja, tautinių šokių pradininkė. Iškilms buvo A. Kezio, S.J., nufilmuotos.

Poetė, visiems atsidėkodama, pasakė gražią kalbą, kuri yra lyg jos Credo. Toje kalboje išreiškė rūpestį, ar gyvenime gerai sunaudojusi gautus talentus, ar išmokėjusi procentus už gautą paskolą. Be abejo, kiekvienam žmogui, o ypač jaunimui, kol dar nevelu, reikėtų tuo susirūpinti. Čia pateikiame jos pasakytą kalbą.

Redakcija

Ką aš čia šuoliais sakysiu, nebus nieko nauja, kas nebūtų buvę girdėta, rašyta, žinoma. O šuoliais šnekant, pasilieka neaiškumų, net atrodančių prieštaravimų.

Šia proga mane paėmė noras pakartoti, kad tomis pačiomis mintimis ir spalvomis baigiu austi savo juostą, kokiomis pradėjau, kilusi savo tautoje. Ar, sudėjus dabar

jos abu galu, jiedu tinka sumegzti tikrajam mazgui? Ar teisingas įspėjimas, kad "gyvenimą išgyventi, tai ne pievą pereiti"?

Dabar ir spaudžia didžiausias rūpestis dėl tų gautų talentų, paskolos, ar jie reikiamai padidinti, ar pamažinti, ar užkasti į žemę. Kai žaizdas gydo laikas, tai tas pats laikas skolą didina. Pagal jos didumą reikia mokėti procentus. O kai skolintojas pareikalauja, privalai gražinti ir skolą.

Jeigu nebūsi gražintino kapitalo padidinės, jei dar praleidęs, išbarstęs, tada skolintojas tampa labai nemielas. Ima baimė, kad jis tik nepaspaustų durų skambučio. Arba bandai išsisukinėti pagal savo sąžinę savo naudai, kad skolintojas miręs ir niekad nepareikalaus skolos. O vis dėlto niekas taip greitai nelaukiamai neateina, kaip skolai gražinti laikas.

Be visiems didžiausiojo skolintojo, šiuo atveju turiu galvoje paskolos davėją — savo tautą. Skaičiau ir girdėjau, kad ji kai kieno laikoma mirusia, niekad gyventi neprisikelsima. Kai kieno laikoma kaip tik dabar išvesta iš siaurumos, iš "mažyčio kambarėlio" į platųjį visokios kūrybos gyvenimo kelią, žydi kuo spalvingiausiais pilnaviduriais žiedais, džiaugdamosi gyvenimu. Tad nereikia mokėti jokių procentų, net yra nubraukta ir visa senąja valiuta

duotoji skola. Tik sau ramiai be rūpesčių gyvenkite, be jokių sąžinės priekaištų mirkite.

Bet aš savo skolintojos nelaikau nei mirusia, nei sergančia, nei laiminga, nei iškėlusią baltą ar raudoną vėliavą, nei nubraukusia skolą. O laikau, kaip aną evangelijos keleivį, ėjusią savo paskirties, kūrybos, teisės keliu į savo tikslą. Ėjusią savo keliu

— nemindžiojusią svetimų laukų pasėlių, neskynusią kaimynų sodų obuolių, negėrusią svetimų šulinių vandens, o ginkluoto plėšiko iš pasalų užpultą, sužeistą, apiplėštą ir vis apiplėšiamą. Apiplėšimas ne vien medžiaginis. Plėšikas apiplėštos, sužeistos nepaliko pasveikti ir vėl eiti toliau savo keliu. Plėšikas negrįžo su grobiu į savo landynę, bet likęs laužo, kraipo jos savitos kūrybos genijų, kad nesiskirtų nuo savo pavergėjo brolio ruso, kad nebūtų matoma laisvoms pasaulio tautoms ir valstybėms *kaip atskiras individas, asmenybė...*

Šalia to, visokiais keliais, samdytomis, prievartinėmis, pataikaujančiomis, klastingomis priemonėmis varoma propaganda, jog aš, ir mes, ir jūs, vadovaudamiesi "sveiku protu", turime užmiršti savo istoriją, buvusią niekingą nepriklausomybę, praeitį. Mat, čia atidarinėjimas senų kraitinių skrynių ir paleidimas jose amžiais sukrautų lobių, kaip tos dainos, į valužę yra teršimas dabarties vyksmo "procesu", iš kurio rutuliojasi visasajunginis veidas.

Manau, jog kaip tik dabar iš manęs, čia apsibuvusios pabėgėlės, tauta reikalauja jai mokėti daug didesnius procentus, negu buvo mokami pakelės stovyklose kartu su pabėgusia iš vergijos tautos dalimi. Mokėti tu, kas pavergtoje tėvynėje uždrausta, už ką nuteisiama kalėti ar mirti, kaip ant-rasis Kudirka nuteistas, parodęs, koks turėtų būti dabartinis Kudirka, bent kokių pagrindinių savybių... Mokėti tu, ko labiausiai trokšta plačiuose vandenyse skandinama tauta. Mokėti neatlaidžiu kovingumu dėl jos laisvės... Mokėti besąlyginiu, neda-linamu pusiau ar ketvirtadaliais lietuvišku-mu, visų šakų tautine bendra ir individualia kūryba, neatsižvelgiant į tuos lietuvius,

kurie lietuvišką tautiškumą laiko siaurybe, vidutiniškumu, o liaudies individo kūrybą menkaverčiu primityvu, net gėda...

Manau, kad jeigu Dievui, kam jis dar nemiręs, nebuvo siaurumas, primityvumas, vidutiniškumas, gėda vesti savo tautą iš nelaisvės, sutautinti jai duotą žemę, bet nenutautinti naujoje žemėje įkurdintos tautos; jeigu nėra nė vieno pranašo, kuris būtų dangstęsis nuo savos siauros tautybės; jeigu vos kelerius metus gyvenusiam žemėje žmogui — Dievui nebuvo siaura ar gėda verkti būsiančios sugriautos savo tėvynės sostinės ir išžudytų vaikų..., kaip aš galėčiau neišsitekti savo tautoje, gėdytis, dangstyti kuo nors svetimu, net patraukti per dantis, kaip girdėti patraukiant tuos, kurie verkia "kapais apklotos tėvynės", kai "motinos išverkė šviesias akis"...

Jeigu grynas lietuviškas tautiškumas, nesuprantama kodėl, ir būtų siaurumas, primityvumas, tai vis dėlto aš ne tiek bijočiau jo siaurumo, kiek bijočiau lietuviško lėkštumo, seklumo, invalidumo... ir jo gėdyčiausi prieš kitas tautas. Dalykiškai tariant: jeigu lietuviškose tautinėse demonstracijose, atstovaudami tautinei kultūrai, šoktume kitų tautų šokius — mikitas, miki-tienes, kadrilius, lezginkas, sukazokintus pakeltkojus, polkas kokietkas ar nekokietkas, rodytume svetimų vestuvių dalis ir t.t.

Man ir siauras, gilus, tyras, sriauniai greitai tekantis upelis, graužiašis per visokias kietumas, gražesnis, garbingesnis, galingesnis, gyvybingesnis, ilgesnio amžiaus, negu plati, lėkšta, ištiškusi džiūstanti bala, užsitraukianti maurais, tampanti nekaip kvepiančiu liūnu...

Būdama tokių pažiūrų, kiek aš pajėgiau išlaikyti ar didinti gautą kapitalą, kokius mokėti procentus, čia nusakė mano sesers taip, kaip jos apskaičiavo. Man pačiai at-rodo, jog tai, kaip beskaičiuotum, tik maž-možis prieš tai, kiek būtų buvę galima pa-didinti, pridėjus 99% darbo. Tie mano pri-rašinėti puslapiai parodo, kiek dar lieka neparašytų straipsnių, gyvybiškai reikalin-gų neparašytų knygų, nenupieštų paveiks-lų, neišvalytų, neatstatytų lietuviškų — sa-

liamoniškų šventovių... Kiek dar tyso dirvuojančių savų laukų...

Savo poezijos niekad nesu laikiusi tikraja žodžio prasme poezija ir sau pačiai tikslu. Tai sako ir mano paskutinė knygelė "Rūpestis".

Mano korporacija visada yra buvusi ir tebėra mano tauta, individas. O jos vėliava — tautos vėliava. Skaučių vėliavoje įrašytasis šūkis yra tautos vėliavos atspindys. Sveikinimasis *Budėk* reiškia nesidavimą užmigdomoms ir apgaunamoms. Jų tokia vėliava iškelta kartu su tautos ir valstybės vėliava Vilniuje, sulig Lietuvos laisvės atgavimu, nepriklausomybės atkūrimu ir laisvos lietuviškos mokyklos pradžia. Tautos vėliava jų šventėse ir stovyklose visada būdavo keliami pirmoji ir aukščiausiame stiebe arba medyje. Nėra buvusios abejonės nei jos, nei tautos autentiškumu, nei istorinės valstybės teisėtumu, nes ne tik nieko svetimo nebuvo pagrobta, bet toli gražu neatgautos visos savo žemės.

Aš ir tada pajusdavau, ir dabar, pažvelgus atgal, man atrodo, jog mano mokiniai buvo kai kuriais atvejais geresni, negu aš, jų mokytoja. O tos pačios gimnazijos mokinių skaučių prašomai, buvo miela ir smagu jaustis artima seserimi. Tuo labiau, kad sambūris buvo mokyklos talkininkas, laisvo laiko sunaudojimo, savo krašto pažinimo, tautinio sąmonėjimo puiki priemonė.

Taip eita į vis savitesnę didelę tautos ateitį, kol žmogus, brolis, kainas, ne artimas, užtvino šalį, pasiryžęs perkurti lietuvių tautą į ruso, vyresniojo brolio, tautą, o žemėvaizdį padaryti tokį, lyg niekad čia lietuvių nebūtų gyventa.

Su tautos dalimi pabėgusios, gyvenusios pakelės mokyklos viltingą laikotarpį, kad pasaulio galingieji samariečiai suvarys raudonąjį potvynį į jo krantus, ir mes grįšime namo. Pasirodė, kad tokie samariečiai, kaip anas įgalinęs parbloktąjį ant kelio toliau eiti savo keliu, jau yra mirę. Gyva tautos išėivijos dalis toliau keliauja nepaprasto išėivio "emigranto" laisvais keliais. Nuo jų pačių priklauso rištis kartoms savo odisėjiška juosta, ar ne; būti, ar nebūti sa-

vimi; išlaikyti savo tapatybę, ar nutraukti; gailėtis, kad taip atsitiko, ar ne!...

Aš mažai beturiu savo metų čia keliaujančių lietuvių — jų daugumas jau už žemės ribų. Jeigu mano amžiaus darbo, šios tokios kūrybos juosta būtų nors keliems ateinantiems tikrasis mazgas su gyvąja tauta, kovojančia už savo fizinę gyvybę ir individualybę, jeigu būtų ryšys su prigimtinė ir istorinė vienintele tėvyne, laisva, nepriklausoma Lietuva, jausčiausi procentus išmokėjusi ir nepalikusi bent tokių skolų, kurias ateinantiems mokėti būtų papiūtinių kliūčių.

Visiems, čia atėjusiems, susirūpinusiems bendru rūpesčiu, didelis ačiū! O nepriklausomos Lietuvos Skaučių Seserijai, čia einančiai savo paskirties keliu, ne mažesnis ačiū, kad šiuo surengimu pabrėžė, jog mažesnis iš savo eilių neišmetė, kaip Jungtinės Tautos išmetė Tautinę Kiniją!...

PAMOKYK MANE DORYBIŲ, KLAIDŲ AŠ PATS PADARAU

J. VENCKUS, S. J.

Žmogus iš prigimties yra geras. Jeigu jo neveiktų svetimos įtakos, tai jis ir pasiliktu geras. Labai dažnai mes gerą žmogų padarome blogu. Garsusis Amerikos humoristas William Rogers, tas kaubojus - filosofas, savo liaudiškos išminties posakiais linksmindavo žmones. Jis dažnai sakydavo, kad savo gyvenime nesutikęs blogo žmogaus ir neturėjęs jokio priešo. Koks tai laimingas žmogus! Bet kiek yra žmonių, kurie naktimis nemiega, nes ko nors nekenčia. Kartą Bismarckas, paklaustas, kaip praleido naktį, atsakė: "Ich habe gehasst — aš turėjau neapykantą". Neapykanta žmogų taip kanina, kad net neleidžia užmigti. Tur būt, reitai kam pasiseka nesusipykti su kitu ir pasidaryti sau priešų. Žydų priežodis sako: "Tas yra didvyris, kuris iš savo priešo moka pasidaryti draugą".

Vytautas Kasiulis

Bėgimas

V. Kasiulis

Šv. Veronika

V. Kasiulis

Apreiškimas

Pagalvokime, kokių didelių darbų žmogus yra nuveikęs. Prisiminkime tik Beethoveno simfonijas, Mozartą, Haydną, Haendelį. Klausais jų muzikos ir negali atsigėrėti. Atrodo, kad tuos garsus iš pat dangaus jie išviliojo, nes tai tikrai dieviškos melodijos. O štai kiek pasiekta gamtos moksluose ir matematikoje. Pasteur susekė bakterijas ir parodė žmonijai būdą, kaip nuo jų apsisaugoti, o susirgus — pasigydyti. Didysis matematikas Einšteinas stengėsi visiems padėti. Viena gimnazistė jam parašė laišką, kad negalinti išspręsti matematikos uždavinio. Jis tą uždavinį išsprendė ir jai laiške nusiuntė. Tokiu būdu jis išsprendė ir artimo meilės grožio problemą. Stebimės, kad toks didelis mokslininkas galėjo būti toks nuolankus ir geras. Čia tinka ispanų priežodis: "Kuo aukštesnė nendrė, tuo žemiau lenkiasi".

Gal didžiausias šių laikų žmogaus triumfas yra sugalvoti kompiuterius, kuriais ap rūpina atominės energijos aparatus ir juos sekundės tikslumu nusiunčia 240.000 mylių į mėnulį, ten išlaipina žmones, kurie vaikštinėja, važinėja po mėnulį, renka uolienas ir vėl grįžta sveiki į žemę. Atrodo, kad nė patys angelai to negalėtų padaryti, bet tai padarė žmogus! Žmogus tikrai yra galingas, didingas ir talentingas, kad net erdves gali tyrinėti ir valdyti.

Bet šis žmogus kartais gali pasirodyti mažas, kaip nykštukas. Jis gali būti baisus demonas, kerštingas, savo brolių žudikas, nekaltų mergaičių išniekintojas. Jis gali save paskandinti alkoholyje, suardyti savo sveikatą, sugriauti savo ir kitų šeimas.

Šv. Raštas labai gražiai apibūdina žmogų. Šv. Petras savo laiške (1 Petro 2, 9) mus vadina išrinktąja gimine, karališkąja kunigyste, šventąja tauta, pašaukta iš tamsybės į šviesą. Jis liepia žmogui būti šviesiu. Iš tikrųjų, jeigu būsi šviesus žmogus, tai ir kitiems bus šviesiau. Savo pavyzdžiu ir kitus patrauksi prie gerumo, darbštumo, draugiškumo.

Psichologas Vance Packard nurodo septynis laiptus, kuriais lipame į žmogiškąją tobulumą ir dvasios laisvę. Nors mūsų nie-

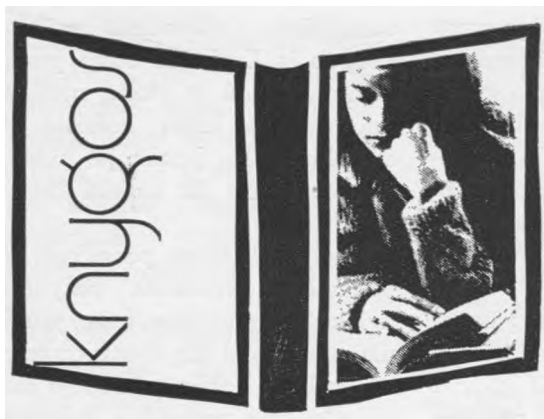
kas nėra įkišęs į kalėjimą, bet dažnai mes nesame laisvi. Mes esame pančiuose, jaučiamės surakinti. Prisiminkime tą gražią pasaką apie Guliverą ir liliputus. Guliveras buvo milžinas, o liliputai nykštukai, bet vis tiek liliputai nugalėjo Guliverą, surašioję jį plonais siūlais. Kiekvienas žmogus yra milžinas, bet jo silpnybės, tie liliputai, jį dažnai supančioja ir nugalai.

Galima save paklausti, ar tikrai esu laisvas pasirinkti mėgstamą pašaukimą ar darbą. Ar galiu daryti tai, ko noriu? Ar pats esu gyvenimo kūrėjas, ar kiti mane stumdo ir verčia sau tarnauti? Jeigu žmogus per daug geria ar vartoja narkotikus ir negali susivaldyti, jis nėra laisvas, bet vergas. Jeigu šeimoje vienas su kitu riesiasi, jie nėra laisvi, jie gyvena kalėjime. Tad kaip pasiekti tą dvasios laisvę?

1. Būk taupus. Tai nereiškia, kad turi būti šykštus. Taip pat nereiškia, kad turi taupyti pinigus senatvei. Dar esi jaunas, apie senatvę per anksti galvoti. Jeigu dirbi, tai turėk tiek pinigų susitaupęs, kad, jeigu reikėtų mesti savo darbą ir kito ieškoti, turėtum iš ko pragyventi. Viena šeima buvo patekusi į finansinius sunkumus. Visi šeimos nariai, vyras, žmona ir vaikai, rūkė. Jie suskaičiavo, kad per metus surūko už 511 dolerių. Kasmet po tiek pinigų įdėjus į banką, per 15 metų jau turės 10.000 dol. sumą. Tą šeimą pasiryžo mesti rūkyti, ir finansinės problemos buvo išrištos.

2. Tobulink savo mokslą. Patartina vakarais lankyti kokią nors specialią mokyklą. Viena 72 metų moteris įsigijo slaugės diplomą. Jaunam, žinoma, dar lengviau įsigyti kokią nors specialybę ar diplomą.

3. Stenkis visados turėti gerą vardą. Vienas berniukas per greitai važiavo. Policija jį sulaukė. Berniukas įsikarščiojo ir pasakė policininkui keletą negražių žodžių. Jis buvo suareštuotas ir pasodintas į kalėjimą. Kiekvieną kartą, kai vėliau tas jaunuolis norėjo gauti kokį nors darbą, visados būdavo iškeltas tas jo pasielgimas su policija. Jo geras vardas buvo sugadintas visam gyvenimui. O kiek yra tokių jaunuolių, kurie, universitetuose triukšmaudami ir

LITERATŪRINĖ DOVANĖLĖ JAUNIMUI

A. TYRUOLIS

Tai Antano Giedriaus "Aišvydo pasakos", skirtos mūsų priaugančiam jaunimui, kad pamiltų Lietuvą su jos nuostabia gamta, su jos žvėreliais ir paukšteliais, kurie tose pasakose, lyg pačioj tikrovėj, kalba, veikia, pergyvena įvairiausius nuotykius, lyg ir pats tas žaliasis jaunimėlis.

---

dauždami langus, sugadina visam gyvenimui savo vardą!

4. Saugok savo asmeninį privatų gyvenimą nuo žmonių akių. Nėra jokio reikalo, kad visi žinotų, kada vyras susibarė su žmona, ar vaikai su tėvais, kada vaikai parsinešė iš mokyklos blogus pažymius ar pradėjo vartoti narkotikus.

5. Nepriklausyk prie organizacijos, kuriai negali padėti. Jeigu priklausai organizacijai, tai stenkis jai dirbti ir nebijoti, jei būsi išrinktas į valdybą.

6. Būk socialus. Draugauk su žmonėmis, nueik pas kitus ir juos pas save pasikviesk. Parodyk, kad juos myli ir gerbi. Ne dėl to draugauk, kad jie tau koku nors būdu būtų naudingi.

7. Įsigyk didesnę atsakomybės jausmą. Nesakyk: "Ne mano kiaulės, ne mano pupos!" Atsimink, kad jeigu visuomenėje kitiems bus blogai, tai ir tu tai pajusi. Kiekvienas žmogus turi tam tikras pareigas ne tik sau, bet ir kitiems.

Autorius, kaip rašo knygos įžangoj, dar vaiko amžiaus būdamas, tas pasakas išgirdęs iš pasakų sekėjo Aišvydo ant savo gimtosios upės Antvardės krantų. Ta upė, į šiaurę nuo Jurbarko, įteka į Mituvą, kuri savo vandenį jau neša į mūsų upių ir upelių tėvą Nemuną.

Aišvydas savo jaunąją klausytoją pamoko, kaip į Lietuvos gamtą pažvelgti giliau, kaip išgyventi į visą tų žvėrelių ir paukštelėlių pasaulį, kuris tikrai nuostabus, nes taip pririša prie savęs, kad, rodos, visam pasauliui ko gražesnio nerasi.

"Girdi, kaip dūzgia bitelė žieduose. O kad pagautum visos pievos muziką — kokiais nuostabiais garsais nuskambėtų ji tau!... Kad tu žinotum, ką sako girios ir šlaitai, laukai ir sodai, paukščiai ir žvėrys, žuvis ir maži vabalėliai!..."

Ir po šių Aišvydo žodžių jaunasis klausytojas sako: "Ir, besiklausydamas jo, pasidariau lyg nebe tas. Visas pasaulis kitoks pradėjo rodytis, lyg būčiau įgavęs kitas ausis ir kitas akis... Rodėsi — tiktai kilk nuo žemės ir lėk, skrisk kažinkur, visą pasaulį pamatyk, išgirk ir pajusk" (p. 7).

Nors jaunasis skaitytojas Lietuvos gamtą pažins ir nebe iš pirmųjų rankų, bet jis bent žinos, kaip ją palyginti su kitų kraštų gamta, kur jau to paties gal niekad neberas, dėl to ims ilgėtis to, ką nors pasakoj išgirdo.

Šių pasakų autorius, jas išleidęs savo 80-ųjų metų išvakarėse, yra kartu ir rašytojas, ir pedagogas, jaunimo auklėjimo ir administravimo darbą dirbęs ilgus metus Lietuvoje, tremtyje ir išeivijoje. Tai uolus lietuviškos meninės pasakos kūrėjas ir puoselėtojas, tą darbą pradėjęs Lietuvos nepriklausomybės išvakarėse ir be pertraukos jį varęs iki pat šių dienų.

Iš devyniolikos į šį rinkinį sudėtų pasakų vienos yra ilgesnės, apimančios vieną kitą dešimtį puslapių, kitos, ir jų yra dauguma, yra trumpos ir artėja į pasakėčios žanrą. Nepabos jaunajam skaitytojui skaityti ir ilgesnę pasaką, nes jį patrauks lengva kalba, toks pat stilius ir intriguojantis turinys. "Ką patyrė antelė Narutė" ne tik supažindins su nuostabiu Nemuno žemupio gamtovaizdžiu, bet ir suintriguos visa aibe nuotykių nuotykių, lyg ne antelėms, bet patiems vaikams keliaujant per tą nuostabų Lietuvos kampelį.

Be abejo, ne visos šios pasakos yra vieno laipsnio, kita gal ir kiek blankesnė išėjus, bet dauguma nusveria savo meniškumu, psichologiniu ir pedagoginiu pranašumu. Ypač ryškus autoriaus pedagoginis nusiteikimas. O tai susiję ir su moraliu pamokymu. "Džiaugės ir Žydrutė, nes visi žinome, kaip smagu ką nors gera padaryti" (p. 108). Sena išmintis — vyresnio klausyk — išreiškia trumputėj, daug pasakančioj "Pelės ir pelytės" pasakoj. Jaunoji nepaklauso senosios nebėgti prie kumpio, na, ir kliūva katinui tiesiai į nagus. Kitur vėl jaučiamas autoriaus skatinimas pamilti tai, kas sava, lietuviška. Daug keliavusi Narutė pagaliau padaro išvadą: "Labai malonu pakeliauti ir daug pamatyti, bet geriausia — savo Mituvoje" (p. 70).

Be abejo, kai kam gal atrodo, kad tose pasakose per daug jau kaimiško gamtovaizdžio, kad mieste gimusiam ir augusiam jaunimui jis jau sunkiau besuvokiamas, svetimas, atsilikęs... Bet iš tikrųjų taip nėra. Viena, kuo gi kitu garsėjo Lietuvos gamta, jei ne savo nuostabią fauną ir florą, kurios nė nerasi kituose pasaulio kampuose, ant-
ra, tuo išreikšta pasakos simbolika įgauna

anttautinės, visuotinės reikšmės. Juk ir Ezopas ir Krylovas savo pasakoms (pasakėčioms) ėmė tą pačią medžiagą, atsietą nuo vietos ir laiko kolorito. O ką turime daugiau mūsų pasakoje, būtent tautinį elementą, reikia tik mokėti branginti ir įvertinti.

Gal kiek šiose pasakose konservatyviu pasinešimu dvelktels palyginti dažnokas dviskaitos vartojimas, ko jau beveik nebeužtinkame nei šių dienų gyvojoj, nei rašytinėj kalboj. Tebūnie jaunojo skaitytojo tatau priimta kaip pavyzdys, kaip seniau žmonių kalbėta ir kaip ne be reikalo daryta skirtumas tarp dviskaitos ir daugiskaitos. Šiaip jau šiom pasakom jaunieji skaitytojai pasigėrės tiek kalbos, tiek turinio atžvilgiu.

Knygą išleido Lietuviškos knygos klubas Čikagoj 1971, iliustracijos ir viršelis Onos Baužienės, kaina 3 dol.

VIENA SAULĖ DANGUJE

ŽIVILĖ BILAIŠYTĖ

Kiekvieno žmogaus gyvenime būna laikotarpis, kurio metu vyksta lūžis, pasisukimas iš įprastos vagos nauja kryptim, pakeitimas senųjų vertybių naujomis, atradimas lig šiol nematyto pasaulio. Poetams toks pergyvenimas dažnai išsikūnija poezijos rinkinyje. Marijos Jurgitos Saulaitytės neseniai išleista knyga, *Viena Saulė Danguje*, kaip tik ir nusako vienos sielos klajones savęs ieškojimo kelyje.

Eilėraščiai skirstomi į keturias pagrindines dalis: "Nepaveldėta žemė", "Broliui", "Antigonė" ir "Saulėtekis". Autobiografinė kelionė prasideda brolių iškeliavimu ir "iki skilimo užgauta" širdimi (psl. 8). Nepaveldėta žemė — tai visa, kur buvo pažadėta ir atimta, tai "alkis, sunkus ir kietas" (10). Poetė įrėmina širdyje žemdirbį, kuris "laisvas, kaip erelis, paženklintas tik tuo, kuo

norį būti atpažintas" (14). Ir kaip tas kūdikis prie namų slenkščio, paguldytas ant žemės, ji visad prisimena žemės skonį (16). Ją persekioja dangoraižiai, mirtis, skausmo artumas, praeitis, ir visur pinasi ilgesingo žemės ieškojimo, skilimo, atsiskyrimo gijos. Paskutinis pirmosios dalies eilėraštis klausia: "Kiek ilgai svajoti gali sausaviršūnė eglė?" (27).

Benamė, pakirstomis šaknimis, bedžiūstanti be pažadėtos žemės, poetė kreipiasi į atsiminimus, kad atrastų kelią, į kurį ją išstūmė. "Broliui" dedikuota eilėraščių grupelė ją nuveda vaikystėn, pasakon, Vokietijos karo pavasarin. Poetė beveik per arti prisileidžia skaitytoją prie nuogos širdies plakimo. Eilės čia teka giliu sielvartu, žadėdamos atsiskyrimą: "viena glostydamas pumpurus grįžtu" (40). Nes kaip Broliis užaugo, palikdamas poetę pasakoje, taip jis, "palaiminęs slenkstį", nuplauks, ir "tamsia banga verks žemė" (43). Atsiskyrimas įvyksta, rudens būna per daug, šakos neišlaiko debesų ir skyla (44), o poetė žengia toliau į pergyvenimus, beviltiška "Antigonės" skraiste apsisupus. Tai pati gūdžiausia rinkinio dalis, poetės naktis:

Aš esu juodas laukas.

Niekas nežino mano vardo (48).

Čia vyksta vienišo žmogaus kančios; čia kvėpuoja žeidžiantys prisiminimai:

Kaip vaivorykštė

mano namai ant kalno

buvo

ir juose juokas (50).

Poetė ieško savęs, ieško švento žodžio ažuolo lapuose, laukia drąsos save kurti. Jos žodžiai tampa ritualiniu maldos šnabzdėjimu: "Nendroje paslaptis. Nendroje ugnis" (59). Ji dar vis tebeieško žemės: "žemė man saldesnė už saulę" (60), bet vis dažniau įsipina pozityvi saulės tema: "Skrendu ir skrendu — sparnai tirpsta..." (61). Tas neramumas išsiveržia pagaliau jos šauksme: "man reikia ugnies ir trenksmo" (64).

Tik paskutinėje dalyje, "Saulėtekis", ji susitaiko su likimu: "Juk gera gyventi" (73). Įvyksta atgimimas — "naujas supratimas audros" (79). Kartu su ja mes liečiame "sau-

lę pirštais, delnais, lūpomis" (86). Apreiškimo momentas —

akimirka saulėgražos

tiesumo,

besistiebiančio

ir nebijančio

subirti (90).

Ši savęs ieškojimo kelionė rišama į vienišą visumą poetės pakartotinai naudojamų metaforų, išsireiškimų, simbolių būdu. Paskiri eilėraščiai trumpi, bet jie liejasi iš vienas kito beveik be sustojimo. Efektyviam, sklandžiam pergyvenimų perteikimui poetui svarbu žodžio apvaldymas, ir Saulaitytė moka žodį parinkti, jį išplėsti, suglausti, įkvėpti jam gyvybės.

Dažnai sutinkame žodį "skilti": ledas skyla, širdis skyla, alkis skyla, šakos neišlaikę debesų skyla, vidinė uola turi skilti. Kartu su juo pinasi suplėšyto dangaus, nukirstų šaknų, trupančių mūrų, akių šipulių vaizdai, perduodami beviltiškumo jausmą, kuris atgyja, ėmus byrėti pažįstamam pasauliui. Visur pilna išsiskyrimo, laukimo, nuplaukimo, išėjimo veiksmažodžių. Šiame fone iškyla metų laikų raštas: rusvo pumpuro pavasaris, "vasara, skaudžiai žalia" (38), ruduo, kurio "buvo per daug" (44), žiema, skirta mirčiai. O prieš šį raštą, poetė sustato medžius, kuriuose ji ieško drąsos, skaudų lietu, nusirpusias vynuoges, gėles, vandenį. Jis vaizduoja buitės tęstinumą; visa, kas buvo; visa, kas yra; visa, kas gali būti. Šiame išaustame pasaulyje vyriausiais veikėjais lieka ji, žemė, ir saulė. Ir tik pabaigoje tie trys veikėjai susitainko "kai galiu saulę pasiimti į namus" (94). Tik labai retais atvejais poetė praranda pusiausvyrą simbolių audekle ir nuslysta prozon: "Kas tikra? Po blizgesiu, kas tu?" (53).

Poetės kelionė atlikta, sunkaus kelio galas prieitas, saulė puošia jos "kas dieną išgyvenamą stebuklą" (94). Ir nors tai aiškus asmeninių pergyvenimų ciklas, jautiesi ten buvęs, keliavęs kartu su ja, pažinęs, "kokia baisi kadaisė buvo neviltis" (94), ir gyvenimo migla gal truputį aiškesnė, nes dabar yra *Viena Saulė Danguje*.

KĄ TURIME ŽINOTI APIE LIETUVIŲ KALBĄ

ANTANAS KLIMAS

Pasklidę po pasaulį, mes nuolat susiduriame su nelietuviais, kurie teiraujasi apie lietuvių kalbos kilmę, jos pobūdį, jos santykius su kitomis (ypač su slavų ir germanų) kalbomis, apie mūsų kalbos svarbą kalbotyroje. Čia duosime 15 "punktų", kurie bendrais bruožais atsakys į dažniausiai keliamus klausimus.

I. Lietuvių kalba yra viena iš daugelio *indoeuropiečių kalbų*. Kartu su latvių ir jau išmirusiomis prūsų, kuršių, žiemgalių ir sėlių kalbomis lietuvių kalba sudaro *baltų kalbų grupę* indoeuropiečių kalbų šeimoje. Anksčiau baltų kalbos buvo taip pat vadinamos aisčių kalbomis: tai yra vardas, kurį mūsų kalbininkai Jaunius ir Būga paėmė iš romėnų rašytojo Tacito raštų (*Aestiorum gentes*).

II. Indoeuropiečių kalbų šeimą sudaro apie 15 pagrindinių kalbų grupių:

1. Tocharų kalba (rytiniame Turkestane, seniai išmirusi).
2. Indoiranėnų grupė:
  - a. iranėnai: persų k., paštų k. (Afganistane), kurdų k., osetų k., skitų k. (išmirusi) ir t. t.
  - b. indai: senųjų indų (sanskritas), palis, naujosios šiaurės Indijos kalbos: hindis, gudžaratis, bengalis ir daug kitų.
3. Armėnų kalba.

4. Trakų kalba (Rumunijos dalyje maždaug ligi Konstantinopolio, išmirusi).
5. Frigų kalba (šiaurės vakarų Turkijoje, išmirusi).
6. Anatolijos kalbos (visos seniai išmirusios, neseniai atrastos įrašuose Turkijoje ir Sirijoje).
7. Hetitų kalba (labai seni įrašai Turkijoje).
8. Graikų kalba.
9. Albanų kalba.
10. Ilių kalba (vidurio Europoje, išmirusi).
11. Italikų (romanų) kalbos: oskų-umbrų, lotynų, italų, ispanų, portugalų, prancūzų, rumunų ir kt.
12. Keltų kalbos (likučiai Airijoje, Valijoje, Bretanės pusiasalyje; kadaise užėmė didžiulius plotus vid. ir pietų vakarų Europoje).
13. Baltų kalbos: lietuvių, latvių; išmirusios prūsų, kuršių, žiemgalių ir sėlių kalbos.
14. Germanų (teutonų) kalbos: islandų, norvegų, danų, švedų, vokiečių, anglų, olandų, frizų ir kt.
15. Slavų kalbos: rusų, gudų, ukrainiečių, lenkų, čekų, slovakų, kašubų, vėdų, bulgarų, slovėnų, serbokroatų, makedoniečių.

Pastaba. Vieni kalbininkai priskaito šių grupių daugiau, kiti mažiau: nėra visiškai vienodos klasifikacijos.

III. Reikia griežtai *atmesti teoriją* (skelbiamą kai kurių rusų, lenkų, vokiečių ir prancūzų kalbininkų) *kad kada nors yra buvusi bendra baltų ir slavų prokalbė*. Abi šių dviejų grupių prokalbės išsivystė atskirai ir savarankiškai, tik, ilgoką laiką būdamos kaimynės, turėjo padaryti viena kitai tam tikros įtakos. O daug slaviškų žodžių buvo paskolinta ir perimta į lietuvių kalbą, palyginti, visai neseniai, tik paskutiniaisiais šimtmečiais, ir tai jokios artimesnės giminių kilmės atžvilgiu neįrodo.

IV. *Yra nemaža bendrybių tarp baltų ir germanų kalbų*. Atrodo, kad pačioje pradžioje, tuojau po išsiskyrimo iš indoeuropiečių prokalbės, *germanų ir baltų kalbos buvo daug artimesnės viena kitai, o slavai gyveno daug arčiau ir turėjo daugiau bendrybių su indoiranėnais*.

V. Lietuvių kalba turi bendrybių ir su senųjų indų kalba (populiariai vadinama sanskritu), bet beveik visos tos bendrybės yra išlikusios paveldėtos iš indoeuropiečių prokalbės. *Yra grynas nesusipratimas sakyti, kad sanskritas yra beveik lietuvių kalbos motina*. Sanskritas yra tik tam tikra prasme "motina" iš jos kilusioms dabartinėms kalboms šiaurės Indijoje (hindis, urdus, bengalis, gudžaratis ir t. t.). Visoms kitoms indoeuropiečių kalbų grupėms sanskritas tėra "sesuo".

Maždaug tą patį galima pasakyti ir apie lietuvių ir lotynų kalbos santykius: panašumai abiejose yra tik paveldėti iš indoeuropiečių prokalbės. O tokie panašūs sakiniai, kaip lotynų *tres viri jugum trahunt* ir lietuvių *trys vyrai jungą traukia*, terodo didelį abiejų šių kalbų konservatyvumą ir archaiškumą.

VI. Lietuvių kalba yra taip pat daugiau ar mažiau giminė visoms aukščiau minėtomis kalbų grupėms ir kalboms. Artimesnė giminė ji yra toms kalboms, kurios išlaikė senoviškesnes formas.

VII. Mums nėra žinoma, iš kur, ledynams iš Europos pasitraukus, atėjo į Europą indoeuropiečių protėviai. Kai kurie archeologai tvirtina, kad jie atėję iš pietų, t.y. nuo Viduržemio jūros, kiti galvoja, kad jie

atkeliavę iš vidurinės bei centrinės Azijos (ne iš Indijos): per Uralo kalnus, maždaug 3000 - 4000 m. pr. Kr. Kalbininkai, deja, čia nieko tikslesnio ligi šiol negalėjo pasakyti.

VIII. Apie 3500 - 2500 m. pr. Kr. indoeuropiečių protėviai jau tikrai gyveno maždaug tarp Juodosios jūros, Baltijos jūros ir Reino upės. Iš čia jie paplito į visas puses ir apie 1500 m. pr. Kr. jie jau tikrai buvo įsiveržę į šiaurės vakarų Indiją, Mažąją Aziją ir t. t. Apie 2500 m. pr. Kr. indoeuropiečių prokalbė pradėjo skilti į atskiras kalbų grupes, kurios davė pradžią dabartiniam kalbų pasiskirstymui. Reikia tuojau pat pridėti, kad nėra tikrai įrodyta, jog ir prieš suskildama indoeuropiečių prokalbė kada nors yra buvusi vienalytė: jau ir tuomet buvo skirtumų, tarmių ir pan.

IX. Ir baltų prokalbė išsiskyrė iš indoeuropiečių prokalbės apie 2500 m. pr. Kr. *Tada baltai buvo užėmę labai didelius žemės plotus: maždaug nuo kairiojo Vyslos kranto ligi Dauguvos, nuo Baltijos jūros maždaug ligi srities į pietų rytus nuo Maskvos*.

X. Apie 500 - 300 m. pr. Kr. baltų prokalbė suskilo į vakarų baltus (prūsus ir gal kuršius) ir rytų baltus (lietuvius, latvius, žiemgalius, sėlius).

XI. Apie 800 - 1000 m. po Kr. jau pradėjo skirtis lietuvių ir *latvių kalbos*. Prieš 800 m. po Kr. lietuviai ir latviai dar kalbėjo viena kalba, nors ir tada jau buvo aiškių tarminių skirtumų. (Apskritai, nėra vienodo kriterijo nuspręsti, kada tarmė dar yra tarmė, o kada tarmė jau tampa atskira kalba).

XII. Taigi, įskaitant ir probaltų erą, lietuvių kalba yra apie 4500 metų "amžiaus".

XIII. Tačiau nėra jokios abejonės, kad *lietuvių kalba yra archaiškesnė arba senoviškesnė už visas gyvąsias indoeuropiečių kalbas*. Dėl daugelio priežasčių, kurios kalbininkams dažnai nėra aiškios, lietuvių kalba išlaikė daug tokių senų formų, tokią seną akcentavimo sistemą, daug tokių senų morfologinių, fonologinių ir žodyninių modelių, kad joks rimtas darbas lyginamojoje indoeuropiečių kalbotyroje be lietuvių kalbos neįmanomas.

Skrylių tvaiko DANUTĖ BINDOKIENĖ

DU DIDŽIAUSI LIETUVOS MIESTAI

Du didžiausi Lietuvos miestai yra Vilnius ir Kaunas. Pagal šių metų pradžios surašijimo duomenis, Vilniuje yra 386 tūkstančiai gyventojų, o Kaune — 305 tūkstančiai, taigi, šie du Lietuvos miestai, palyginus su Latvijos sostine Ryga, yra mažesni gyventojų skaičiumi net kartu sudėti. Rygoje šiuo metu gyvena 743 tūkstančiai žmonių — daugiau kaip trečdalis visų Latvijos gyventojų.

Vilniuje ir Kaune sukonzentruotos beveik visos aukštosios mokyklos. Lietuvoje jų yra

---

XIV. *Estų, suomių, lybių ir vengrų kalbos visiškai nepriklauso indoeuropiečių kalbų grupei: jos visos savo tarpe yra giminės ir priklauso ugrofinių kalbų šeimai.*

Baskų kalba (šiaurinėje Ispanijoje ir kiek pietų Prancūzijoje) yra neaiškios kilmės, kurios dar niekam nepavyko nustatyti.

XV. Okupuotoje Lietuvoje Maskva ir jos gauleiteriai dabar labai gudriai stengiasi lietuvių kalba užtempti ant rusiškojo kurpalo: lietuvių kalboje jau priveista rusicizmų — rusų kalbos žodžių, rusiškų darinių, priešingų lietuvių kalbos darybos dėsniams, ir t. t. (plačiau apie tai: Prof. A. Salys, "The Russianization of the Lithuanian Vocabulary under the Soviets", *Lituanus*, 1967, Nr. 2, psl. 47-62).

12, iš kurių 6 Vilniuje ir 4 Kaune. Iš 57 tūkstančių visos Lietuvos studentų Vilniuje mokosi 27 tūkstančiai, o Kaune apie 20 tūkstančių. Manoma, kad kas aštuntas vilnietis ir kas vienuoliktas kaunietis yra arba studentas, arba technikumų moksleivis. Kadangi šiuose miestuose daug besimokančio jaunimo, tai ir nulemia gyventojų sudėtį pagal amžių. Taigi, gyventojų amžiaus vidurkis Vilniuje ir Kaime yra gana žemas — pensininkų palyginus nedaug (Vilniuje apie 36 tūkstančiai, Kaune apie 40 tūkstančių).

Tiek Vilniuje, tiek Kaune gyventojų didžiausią daugumą sudaro lietuviai. Antrieji savo gausumu yra rusai, o po jų seka lenkai. Galima pastebėti lietuvių gyventojų pagausėjimą nuo 1959 m. sausio 15 d. abiejuose miestuose. Pvz.: 1959 m. Vilniuje gyveno 33,6% lietuvių, 29,4% rusų, 20,0% lenkų, 1970 m. 42,8% lietuvių, 24,5% rusų ir 18,3% lenkų; Kaune — 1959 m. 82,0% lietuvių, 11,6% rusų, 1,3% lenkų, 1970 m. 84,3% lietuvių, 10,5% rusų, 1,0% lenkų.

Vilniuje kasdien gimsta 18, o Kaune 14 kūdikių. Abiejuose miestuose kasdien miršta apie 6 žmonės. Dauguma vilniečių ir kauniečių šeimų turi tik po vieną ar du vaikus. Trečias, ketvirtas vaikas ir daugiau — retas atvejis. Kūdikių mirtingumas Vilniuje ir Kaune žymiai mažesnis už kitų Lietuvos vietovių.

(*"Švyturys" 1971 m. rugpiūtis*)

A. KERNAGIS — 60-TIES METU JAUNUMO

Dramos aktoriui Aleksandriui Kernagiui šiais metais sukako 60 metų amžiaus. Per keturiasdešimt dvejus savo darbo metus Kauno ir Vilniaus teatruose A. Kernagis pastatė šešiolika veikalų, sukūrė daugiau kaip šimtą įvairių vaidmenų. Pirmajame A. Olekos - Žilinsko pastatyme — V. Krėvės "Šarūne" (1929 m.) vos 18 metų Aleksandras Kernagis buvo išskirtas iš kitų studentų bajoro Žalvyrio vaidmeniui. Per paskutinius penkerius metus originaliosios dramaturgijos pastatymuose jis sukūrė šiuos vaidmenis: Puplesį J. Avižiaus ir H. Vancevičiaus "Sūkuryje", Henriką Mazovietį V. Krėvės "Skirgailoje", Žemaičių pasiuntinį ir Aukštą pareigūną Just. Marcinkevičiaus dramose "Mindaugas" ir "Katedra".

BREŽNEVO IR KOSYGINO KELIONĖS VAKARUOSE

Apie Sovietų vadų Brežnevo ir Kosyginio keliones ypač Kanadoje ir Paryžiuje visi esame skaitę laisvojo pasaulio spaudoje ir prisimename, kad ne visuomet jiems ten gerai sekėsi (ypač Kosyginui Kanadoje teko nukentėti nuo demonstrantų). Tačiau Lietuvos žmonėms "Tiesa" perteikia visai kitokią vaizdą. Apie viešnagę Kanadoje rašoma kiek santūriau, pažymint, kad Kosyginas buvo nuoširdžiai sutiktas įvairių aukštųjų Kanados valdžios žmonių, o apie minių reakciją — nė žodžio. Tame pačiame "Tiesos" (Nr. 248, 1971 m.) numeryje rašoma, kad Brežnevą paryžiečių minios sveikinusių miesto aikštėse ir gatvėse ir visur jis buvęs labai šiltai sutiktas. Apie tokias nereikalingas "smulkmenas", kaip demonstracijas, prieškomunistinius šūkius ir kitokius "nedraugiškus" reiškinius visai neužsimenama.

LIETUVIAI ŠVIESUOLIAI ŠVIEČIA PASAULĮ

Jau antri metai Lusakos universitete Zambijoje dėsto Napoleonas Kunickis. Pedagoginiam darbui į Indiją išvyko docentas Narimantas Ždankus, o į Afganistaną — dėstytojas Algirdas Žarnauskas.

PALAI DOTAS KOMPOZITORIUS

Spalio 18-tą dieną Vilniuje, Antakalnio kapinėse, iškilmingai palaidotas kompozitorius Jonas Švedas.

"LIETUVA" PRANCŪZIJOJE

Valstybinis ansamblis "Lietuva" š. m. rudens pradžioje net tris savaites gastroliavo Prancūzijoje ir suruošė penkiolika koncertų didesniuose miestuose. Gastrolės buvo užbaigtos Paryžiuje. Prancūzų žiūrovai nuoširdžiai sutiko ansamblių programą, į kurią buvo įtraukta lietuvių, prancūzų ir rusų liaudies dainos ir šokiai.

APIE TUŠČIUS PAŽADUS

Dabartinė Lietuvos valdžia, skambiais šūkiiais skelbianti darbo žmonių gyvenimą pavertusi neabejotinu rojumi, turi aiškų talentą tą paprastą darbininką nuvertinti ir paskui ramiai "vedžioti už nosies". Štai keletas įdomių epizodų (iš 1971 m. Tiesos Nr. 224).

Antakalnio gatvėje prieš septynetą metų prakiuro vieno namo stogas. Į 10-tąją namų valdybą kreipėsi gyventojai prašydami, kad stogą sutaisytų. Buvo pažadėta darbą tuojau pradėti. Bėgo mėnesiai, metai, skylės stoge vis didėjo, namo gyventojų prašymai į įvairias įstaigas dažnėjo. Jiems vis buvo žadama, bet tušti pažadai stogo neuždengė. Žinoma, ši istorija turi laimingą pabaigą — stogas jau remontuojamas, ir tik po septynerių metų beldimo į įvairių biurokratų duris!

Kita istorija liečia vilnietės J. A. skundą, kad šių metų pavasarį automobilis išmušė jos buto sienoje skylę, kurią atsisako taisyti namų valdyba, Lenino rajono vykdomasis komitetas ir t. t. Tik po to, kai visai nusivylusios merginos laiškas buvo išspausdintas "Tiesoje", butą pažadėjo suremontuoti, ir darbas buvo pradėtas.

Ne geresnės situacijos ir kituose miestuose. Pvz. Kauno gyventoja K. J. parašė redakcijai, kad jos gyvenamojo namo Kapšų gatvėje bute sanitarinių patogumų nėra. Šeima naudojos kieme esančiais tualetais. Prieš pusantrų metų jie sugedo. Buvo

PATINKA SKYRIUS "TĖVYNĖJE"

Labai gerai, kad įsivedėte skyrių "Tėvynėje". Juk mes visi savo tėvyne sielojamės ir mums labai įdomu sužinoti, kas ten dedasi. Tomis trumpomis žinutėmis esu patenkinta, bet norėčiau, kad kartais ir plačiau apie ką nors būtų parašyta. Būtų labai naudinga, kad šis skyrius būtų praplėstas.

O.M.

APIE LIETUVOS SPORTININKUS

Smagu, kad "L. L." iškelia Lietuvos sportininkų laimėjimus įvairiuose tarptautiniuose susitikimuose. Miela buvo skaityti (spalio mėn. nr.) apie Kęstučio Šapkos pergalę Europos lengvosios atletikos pirmenybėse. Tik gaila, kad jo pavardė buvo klaidingai išspausdinta (galimas dalykas, kad tai korektūros klaida)

— vietoj Šapka buvo parašyta Čapka. Taip pat

ten buvo paduotas ir netikslus jo pasiektas rezultatas šuolyje į aukštį. Žinutėje nurodoma, kad jis peršoko 2 m. ir 2 cm., o iš tikrųjų jis peršoko 2 m. ir 20 cm. Jeigu jis būtų peršokęs tik 2 m. ir 2 cm., tai būtų atsidūręs ne pirmoje, o paskutinėje vietoje.

Taip pat toje žinutėje buvo nurodyta, kad anksčiau Europos lengvosios atletikos pirmenybėse už ieties metimą sidabro medalį yra laimėjusi Birutė Kalėdienė. Pabaigoje duodamas toks komentaras: "Tik visa bėda, kad ne savo tėvynės vardą išgarsino šie mūsų iškilieji sportininkai. Jų laimėjimus pasisavino Tarybų Sąjungos komanda, palikdama lietuviams sportininkams tik asmeninį džiaugsmą už pasiektus rezultatus".

Prie šio komentaro reikėtų pridėti tai, kad vis dėlto daugelis kitataučių sužino, kokios tautybės yra tie sportininkai, nors jie ir turi

kreiptasi į namų valdybą, ta pasiuntė į specializuotą autotransporto kontorą, ta atgal į namų valdybą ir t. t.

Kai redakcija pati kreipėsi į Kauno miesto Lenino rajono vykd. komitetą, buvo tuoj pažadėta įrengimus kieme sutaisyti gegužės 31 d. Tačiau neseniai redakcija sužinojo, kad darbas dar ir šiandien nepradėtas, o eilinis gyventojas vargsta ir yra numaldomas tik tuščiais pažadais.

SENIAUSI PAŠTO RŪMAI

Kauno senamiestyje, Rotušės aikštės ir Valančiaus gatvės kampe, restauruotojų atkurtas septyniolikto amžiaus pašto pasta-

tas. Pastate veiks Kauno pirmasis ryšių skyrius ir miesto paminklų apsaugos inspekcija. Maskvos archyvuose suradus XVII šimt. Kaimo miesto planą, pastebėtas ir senojo pašto pastatas... Tada kilusi mintis jį restauruoti. Dabar kauniečiai turės vieną seniausių pašto įstaigų visoje respublikoje.

ŽIRGU LENKTYNĖSE UTENOJE

Praėjusios vasaros viduryje Utenoje įvyko žirgų lenktynės, kurias stebėjo tūkstančiai žiūrovų, dalyvavo 115 važiuotojų iš 15 rajonų. Lenktynės laimėjo Zarasų rajono Stelmužės kolūkio lenktynininkas L. Vaitkevičius.

prie savo uniformų prisiūtas raides CCCP, o ne LIETUVA. Teko matyti nemaža svetimomis kalbomis išėjusios spaudos, kuri minėjo, kad Šapka yra lietuvis. Net ir JAV einantis žurnalas "Track & Field News" (1971 m. rugsejo mėn.) ilgame straipsnyje apie mūsiškį sportininką rašė: "The sandy-haired Lithuanian, who could easily pass for US college basketball player..."

Antra vertus, nemalonu darosi, kai mūsų laikraščiuose skaitai apie kitų Rusijos užimtų tautų sportininkus, vadinamus rusais. Viename mūsų dienraštyje 1971 m. rugpiūčio 21 d. buvo Europos lengvosios atletikos pirmenybių aprašymas, kur šuolyje į aukštį trečiają vietą laimėjęs ukrainietis R. Achmetovas buvo "pakrikštytas" rusu. Gerai, kad mes giname savo teises, iš kitų reikalaujame to, kas mums priklauso, bet tų pačių teisių nepaneikime ir kitiems.

E. S.

MĖGIAMAS AR MĖGSTAMAS?

Turėjome gerą žodį **mėgiamas**. Deja, kai kam jis pasirodė "ne visai" geras. Jį laikėme būdvardžiu, kaip **žinomas, gyvenamas, nemokamas, pakankamas** ir kiti. Tik skaitome, kad jis dalyvis, "atklydęs" iš bendrai nevartojamo veiksmožodžio **mėgti, -gia**. "Lietuvių kalbos žodynai taip pat tokios formos neteikia". Sakinys svarbus, bet taisytinus. Ką gi reiškia **neteikia**? Ją betgi **žymi**. Antai, M. Niedermanno, A. Senno ir A. Salio Lietuvių rašomosios kalbos žodynas, II t., (Didysis) Lietuvių kalbos žodynas, VII t., Aleksandro Kuršaičio Lietuviškai - vokiškas žodynas, II t.

Tiesa, reikia sutikti, kad **mėgti, -sta** dabar bendrai vartojamas veiksmožodis. Tad jo esamojo laiko neveikiamosios rūšies dalyvis bus **mėgstamas**. Tik kam dėl jo varyti lauk gražiai išgyvenusį žodį **mėgiamas**? Žodžiai **mėgiamas** ir **mėgstamas** abu vienos ir tos pačios motinos kalbos vaikai. Jų vienas švaresnis, skambesnis, kitas, mat, geresnio kelmo. Kas ką rinksis? Aplamai sakytina, kad ir kalbos dalykams reikia ne vien technikos, bet ir estetikos. Kitas pridurtų, kad šiuo atveju technika turėtų nusi-lenkti estetikai.

Sveikintina mintis ne vien poetams arčiau susipažinti su tarmių lobynais ir jų grožiu, praturtinančiu bendrinę kalbą. Morfologija pati vargiai užsikirtusi neišsileisti antrinių lyčių ir pasirinkti liežuviui bei ausiai geresniąją.

J. Sakalauskas

Redakcijos pastaba

Autorius čia kritikuoja š. m. 7 nr. buvusį paaiškinimą dėl žodžių mėgiamas ir mėgstamas. Ten mes griežtai nepasmerkėme žodžio mėgiamas, tik sakėme, kad jis "ne visai geras", nes sudarytas iš tarminės lyties, o morfologinės tarmybės bendrinei kalbai nėra reikalingos.

Jeigu autoriui nėra aišku, ar tie minėti žodžiai yra būdvardžiai, ar dalyviai, tai galime "padaryti kompromisą" ir juos vadinti būdvardiniais dalyviais. Autorius sako, kad jo minėti žodynai **žymi** tą žodį. Tas žymėjimas tai dar nereiškia, kad žodis vartotinas. Patartume dar paskaityti, ką rašėme apie lietuvių kalbos žodynų naudojimąsi (žiūr. š. m. 5 nr., 138-139 psl.). Ten sakėme, kad, pavyzdžiui, didysis lietuvių kalbos žodynas deda visus žodžius, kurie tik kur nors Lietuvoje vartojami ar vartoti, vadinasi, deda net barbarizmus ir tarmybes. Jame galima rasti ir **abrozras, abrūras, bindokas, brukas, brudas** ir t.t. Tai dar nereiškia, kad tas žodynas leistų ir teigtų šiuos žodžius bendrinei mūsų kalbai.

Sutinkame, kad nereikia būti per dideliais pedantais ir baidytis kai kurių antrinių lyčių, sudarytų pagal mūsų kalbos dėsnius. Jau esame kalbos skyriuje rašę, kad kalba nėra ribojama nei griežtos logikos, nei matematikos dėsniais.

AR TAI NĖRA "PULKIM ANT KELIU" GIESMĖS SUNIEKINIMAS?

Viena gražiausių mūsų giesmių "Pulkim ant kelių" visuomet būdavo giedama atsiklaupus. Dabar kai kuriose bažnyčiose yra kitaip. Kai žmonės suklaupę šią giesmę gieda, išeina kunigas su palyda iš zakristijos ir iškilmingai žygiuoja pro žmones prie altoriaus. Žmonės nežino, kaip čia jiems elgtis: ar klūpėti, atiduodant pagarbą Dievui, ar stoti, norint pagerbti kunigą.

J. Tijūnas

Redakcijos paaiškinimas

Visi žinome, kad dabar yra įvesta nemaža liturginių reformų. Kai kurios visiems yra labai aiškios ir suprantamos, o kitas suprasti ir prie jų priprasti yra sunkiau. Mišių auka yra labai svarbus ir iškilmingas veiksmas. Norima, kad, kunigui išeinant iš zakristijos, o mišių pabaigoje grįžtant į zakristiją, būtų giedami atitinkami iškilmingi himnai. Juos giedodami, žmonės stovi, panašiai, kaip ir tautos tautos himną giedodami, mes stovime. Kitos tautos tokius

OPEROJE (*humoras*)

Trys skambučiai nuskambėjo,
Salėn visi sugužėjo.
Šviesos vos užgest suspėjo,
Dirigentas tuoj atėjo.
Lanksto galvą, visi ploja,
Ir orkestras štai jau groja.
Smuikai verkia taip liūdnei,
Arfos pritaria švelniai.
“Žinai”, sako man kaimynas,
“Overtiūra tai vadinas!”
“Ššš...”, jį subara kiti,
“Ar mus mokyt ketini?”
Ačiū Dievui, jau nutilo,
Smuikai dar švelniau prabilo.
Susikaupusi klausau,
O kad grotų taip ilgiau...
Jau skrendu šalin svajonių,
Kažkas kumštelia į šoną.
Pavėlavusi ponია
Spraudžiasi štai pro mane.
Eidama numynė koją!...
O orkestras toliau groja.
Uždanga tyliai pakyla,
Ir choras tenai prabyla:
“Taip, taip, taip!
Ne, ne, ne, ne!
Jos labai liūdna dalia”.
Vieni sukasi kairėn,
Kiti eina dešinėn.
Vieni štai pirmyn žygiuoja,
Kiti rankom mosikuoja.
Vis toliau orkestras groja,
Dirigentas diriguoja.
Salėj visi žmonės ploja,
Tiktai man vis skauda koją.
Primadona uždainavo,
Visos lempos susiūbavo!
“Jį myliu, oi, kaip myliu!

Dėl jo mirti aš galiu!”
Ji dainuoja ir kankinas,
Sako, “Arija vadinas”,
Mano draugiškas kaimynas.
Ji dainuoja taip gražiai,
Tik matau jos per mažai.
Sėdi prieš mane ponია
Su šukuosena švelnia.
Įdomu, ar jos plaukai?
Gal perukas?... bet gerai
Jinai atrodo,
Tiktai man jau nusibodo
Sukti kaklą vis į šoną...
O tenai štai sėdi Ona...
Antrą kartą ištekėjus
Ir naujus dantis sudėjus.
Šypsosi ji sau, flirtuoja,
Tur būt, trečią jau vilioja.
Primadona vis dainuoja,
Laukia partnerio, svajoja.
Būgnai trenkė, ji sukliko —
Štai jos partneris atvyko!
“Tu svajonė, tu plaštakė”,
Vos įbėgęs, jis jai sakė.
“Į svajonių mūsų pilį
Nešiu, nes tave aš myliu”...
Jis ją nešti jau norėjo,
Bet... pakelti negalėjo.
Čia orkestras jiems padėjo,
Groti dar garsiau pradėjo.
Dirigentas dirigavo,
Smarkiai rankom mosikavo,
Publika pradėjo ploti,
Ėmė jie toliau dainuoti.
Tai abu, tai vėl po vieną,
Ir taip valandą ne vieną...
Įdomu, ką vaikai daro,
Gal iš proto jau jie varo

“Baby siterė” merginą,
Rodos, Mary ją vadina.
Pirmą kartą ji atėjo,
Įdomu, ar sugebėjo.
Užmiršau jai pasakyti,
Kad pašert reikia šunyti.
Operon kai išskubėjau,
Katei pieno nepadėjau...
Kas gi scenoj ten įvyko?
Argi juodu susipyko?
Būsiu kažką pražiopsojus,
Dabar sėdžiu išsižiojus.
Primadona su peiliu
Veja partnerį ratu.
Dirigentas kai pamojo,
Krito partneris po kojų!
O jinai dar vis dainuoja
Ir su peiliu mosikuoja:
“Nužudžiau, nužudžiau,
O kodėl taip padariau?”
Jeigu jinai to nežino,
Pasiklausiu aš kaimyno...
“Ššš...”, vėl sako man kiti,
“Arija labai graži”.
Dar ilgai jinai dainavo,
Galų gale — galą gavo!
Na, sakysiu — ir gerai,
Skauda koją man labai.
Orkestras nustojo groti,
Publika pradėjo ploti,
Keliasi, namo važiuoja
Ir tarp savęs diskutuoja.
Kas dainavo negerai —
Juk supranta jie gerai...
Linksma darosi tada —
Kultūringa mūs tauta!

Julija Cijūnėlienė

himnus jau turi ir gieda. Mūsų poetai ir muzikai dar jų nėra sukūrę, tad mes giedame tokias giesmes, kurias iki šiol giedodavome, nors jos ir nėra minėtam tikslui labai tinkamos.

Neturėdami kitų giesmių ar himnų, pradžioje mes paprastai giedame “Pulkim ant kelių”, o pabaigoje — “Marija, Marija” arba “Štai jau baigiam auką gausią”. Taigi, jeigu kunigas gie-

dojimo metu žygiuoja prie altoriaus arba po mišių, giedant vieną ar kitą minėtą giesmę, žygiuoja nuo altoriaus, jis nenusikalsta liturgijai, o kaip tik vykdo liturgijos pageidavimus. O kad su šiuo kunigo veiksmu kartais nesiderina kai kurie tų giesmių žodžiai, tai ne jo kaltė. Kai turėsime sukurtas atitinkamas giesmes, nebūs ir šios problemos.

GYVENIMO FAKTŲ MOZAIKA

J. P.

- Dingo berniukas Michigane. Buvo suorganizuoti 25 žmonės, kurie jo ieškojo visą naktį. Apie 5 val. ryto berniukas pats sugrįžo. Klausinėjamas, kodėl jis pabėgo, pasakė, kad jam buvo atėjusi eilė lėkštes plauti. Tinginys dažnai daug vargo sudaro sau ir kitiems.

- Medicinos žurnalas "Today's Health" skelbia, kad žmogus per savo gyvenimą vidutiniškai suvaikščioja 65.000 mylių. Jis net 13 kartų nueitų iš Niujorko į Kaliforniją ir atgal. Žmogaus kojoje yra 26 kaulėliai, 33 sąnariai, sujungti 107 raiščiais - gyslomis ir palaikomi 19 muskulų. Nuostabi Tvėrėjo sukurtos gamtos santvarka.

- Vienas Londono jaunuolis prarado beveik 200 tarnybų dėl to, kad vėlai ateidavo į darbą. Pagaliau jis pavogė 56 dol. nuo draugo ir pakliuvo kalėjiman. Kai teisėjas jį ragino nedrybsoti lovoje, o laiku atsikelti, jis aiškinosi, kad jis mėgsta gulėdamas svajoti, kaip būtų gera turėti darbą su daug pinigų. Lietuviai sako: tinginio naudą vėjas gaudo.

- Polijo auka, 35 m. moteris, pamatė, kad 6 pėdų tanke jau žemyn burna plūduriuoja 3 m. berniukas. Vos pati pajudėdama, nusirišo nuo kojų geležis, įstengė nuplaukti iki berniuko ir ištraukusi, 10 minučių darydama dirbtinį kvėpavimą, jį atgavino. Auka ir ryžtas daug gali.

- Ligoninės tarnautoja Anglijoje labai nustebė, kai sužinojo, kad viena jos buvusi pacientė testamentu jai paliko 280 dolerių. Testamente buvo įrašyta: "Tai skiriu Jane Chapman už jos gerumą, man parūpinant stiklą vandens, kai aš to prašiau". Ypač ligonis yra dėkingas už jam teikiamą pagalbą.

- Didžiojoje Miami upėje, Ohio valstybėje, pamažu skendo į ją nuo kelio nušokęs automobilis, ant kurio stogo stovėjo 50 m. moteris, šaukdama: "Gelbėkite, nemoku

plaukti". Ją matė 12 žmonių, bet nė vienas nepadėjo. Tragiška, kai mūsų laikais yra žmonių su akmens širdimis.

- Niujorko požeminio susisiekimo stotyje nualpo 26 m. mergina ir nuo platformos nuvirto ant bėgių. Jos draugė, pamačiusi artėjantį traukinį, tą pačią akimirką šoko žemyn. Konduktorius užgulė ant stabdžių. Nors sulėtėjęs, bet nebesustabdomas traukinys perriedėjo. Gelbėtoja jau buvo suspėjusi draugę su savimi įtraukti į bėgių tarpą. Per jas pervaziavo trys vagonai, bet nė viena nebuvo sunkiai sužeista. Yra heroiskų draugų ir mūsų laikais.

- Perlų žvejai Afrikoje ištraukė austrę, kurioje rado perlą beveik balandžio kiaušinio didumo. Žvejų kapitonas džiaugėsi kad už jį bus galima gauti apie 100.000 dolerių. Deja, bevalant perlą, buvo rasta, kad mikroskopinis jūrų kirminėlis buvo prasi-graužęs pro patį perlo vidurį, padarydamas jį beverčiu. Daugelis labai talentingų asmenybių leidžiasi būti sunaikinamos atstumiančios ydos kirmino.

- Karalienė Viktorija, išgirdusi nuostabų Paderewskio skambinimą, jam pasakė: "Pone Paderewski, jūs esate genijus!" — "Gal būt. Jūsų Didenybe", atsakė Paderewskis, "bet prieš tai aš buvau labai kietas darbininkas". Michelangelo sakydavo: "Jeigu žmonės žinotų, kaip sunkiai aš turiu dirbti, kad pasiekčiau savo meistriškumą, neatrodo, kad jie stebėtųsi".

- Anglijoje viena moteris apie 5 val. ryto išgirdo gąsdinantį triukšmą. Atsikėlusi pažiūrėti, pamatė, kad į jos namelio duris įvažiavęs sunkvežimis. Ji greitai atsigavo ir šaltos britės papročiu pasakė šoferiui, kad tuoj išviršiantį jam arbatos, tik neturinti nė kiek pieno. "To tai jau yra net 3000 galionų ties jūsų slenkščiu", atsakė šoferis. Kiek žmonių įstengia išlaikyti šaltumą sunkiais momentais?

1971 METŲ „LAIŠKŲ LIETUVIAMS“ TURINYS

ĮVAIRŪS STRAIPSNIAI

NAUJI METAI — NAUJI LAPAI — Juozas Vaišnys, S. J.....	2
ORGANINĖS VIENYBĖS KELIU — Vacys Kuprys	6
LITURGIJOS DALYVIŲ VEIKLUMAS — Kun. dr. S. Žilys	10
MODERNIEJI BARBARAI — Juozas Prunskis	13
PAŽVELGUS Į PRAĖJUSIUS METUS — Redakcija	36
MINTYS VASARIO ŠEŠIOLIKTAJAI — Juozas Vaišnys, S. J.....	39
ISTORIJA IR MITAI — F. Jucevičius	44
LIETUVOS OPEROS AUKSINIS JUBILIEJUS — Redakcija	72
KANČIA IR PAGUODA — Juozas Vaišnys, S. J.....	75
PASAULĖŽIŪRINĖ BAZĖ ... — A. Paskys	76, 118
KUNIGAI IR KUNIGYSTĖ — Juozas Vaišnys, S. J.....	111
PAŽINTI KRISTŲ SAVYJE ... — Nina Gailiūnienė	113
ŽVILGSNIS Į MENĄ — Feliksas Jucevičius 125, 149, 193, 222, 265, 296, 337,	364
KRIKŠČIONYBĖ SOCIALINIO TEISINGUMO KELIJE — Juozas Prunskis	131
PAGARBA ĮPAREIGOJA — Juozas Vaišnys, S. J.....	147
ATVIRAS, LANKSTUS IR SUDĖTINGAS — Kęstutis Trimakas, S. J.....	152
GYVENIMO FAKTŲ MOZAIKA — J. Prunskis	178, 206, 246, 317, 358, 391
KĄ REIŠKIA BŪTI GALVA? — Juozas Vaišnys, S. J.....	183
AR MŪŠŲ MORALĖ KYLA, AR SMUNKA? — Gediminas Šlikas.....	184
MALDOS APAŠTALAVIMAS — S. Gaidelis, S. J.....	188
KO SIEKIA KOMUNIZMAS? — Pranas Alšėnas	190
ATIDARYKITE SAVO KALĖJIMŲ DURIS! — Juozas Prunskis	196
FOTOGRAFAVIMO MENAS — Algimantas Kezys, S. J.....	200
AR LINKSMINTIS NEMORALU? — Juozas Vaišnys, S. J.....	219
KO AŠ LAUKIU IŠ RELIGIJOS — E. Jačiunskienė-Gerdauskaitė	220
DAR APIE TĄ 25 M. JAUNUOLĮ — A. Paškus.....	225
KATALIKŲ POLITINĖS PAREIGOS — P. Daugintis, S. J.....	228
LIETUVIŲ ŽURNALISTŲ SAJUNGA — Vytautas Kasniūnas.....	231
MOKINIAI IR MOKYTOJAI — Juozas Vaišnys, S. J.....	255
GYVYBES GALIMYBĖ UŽ ŽEMĖS RIBŲ — Arvydas Kliorė	256
FEODORAS DOSTOJEVSKIS — Juozas Venckus, S. J.....	263
LIETUVIS ŽURNALISTAS — Vytautas Kasniūnas	272
PRIEŠ KĄ KOVOTI? — Juozas Vaišnys, S. J.....	291
AR TEISINGA KRYPTIMI EINAME? — Pr. Razminas	299
ŽYGLIAI ETNINIŲ GRUPIŲ KLAUSIMU — Kun. K. Pugevičius	303
AŠ TIKIU, BET NESISTENGIU ĮTIKINTI — R. Petkevičius	308
LAPKRIČIO MINTYS — Juozas Vaišnys, S. J.....	327
SOVIETINĖ SAŽINĖ IR TIKĖJIMO LAISVĖ — K. C. Gečys	328
SPAUDA, REDAKTORIAI, SKAITYTOJAI... — Vytautas Kasniūnas	333
DVIEJŲ KUNIGŲ JUBILIEJUS — Redakcija	359
DIEVUI GARBĖ, ŽMONĖMS TAIKA! — Juozas Vaišnys, S. J.....	363
KAN. F. KAPOČIŲ PRISIMENANT — Dr. Petras Mačiulis	367
OPEROJE — Julija Cijūnėlienė	390

ŠEIMA

MARIJA MONTESSORI — D. Petrutytė	20
KĄ DARYTI SU VAIKAIS, NEKALBANČIAIS LIETUVIŠKAI? — LM.....	27
LIETUVA JAUNŲJŲ ŠIRDYSE — Antanas Saulaitis, S. J.....	51
NEGIMUSIOJO DIENORAŠTIS — Al. Gimantas	53
SVARBESNIEJI MONTESSORI METODO BRUOŽAI — D. Petrutytė.....	88
KODĖL ŠEIMOS SKIRIASI? — Stebinti Moteris	92
ABORTAI ČIA IR ANAPUS — Al. Gimantas	165
SKIRTINGŲ KARTŲ POKALBIS — A-lė G.....	166
PROTINĖS LIGOS IR JŲ GYDYMAS — Romualdas Kriaučiūnas	233
OBUOLIAI NUKRITO TOLOKAI NUO OBELIS — K. Trimakas, S. J.....	274
DAUGTAŠKIS TIES ABORTAIS ... — Al. Gimantas	313
VEDEŠ VYRAS IR IŠTEKĖJUSI MOTERIS — J. Venckus, S. J.....	314
VAIKŲ PARUOŠIMAS MOKYKLAI — Birutė Vindašienė	340
ŠEIMA IR LIETUVYBĖ — Juozas Vaišnys, S. J. , ...	370

JAUNIMAS

JAUNIMAS DABARTY IR ATEITY — Gabija Juozapavičiūtė	16
JAUNIMO PASAULIS — Gediminas Kijauskas, S. J.....	57
JAUNIMO PROBLEMŲ NAUJOS DIMENSIJOS — G. Kijauskas, S. J.....	81
DŽIUGIOS PROŠVAISTĖS IŠ LAIŠKO ŠEŠĖLIŲ — I. Serapinas ir V. Vėbraitė	84
KOKS JAUNIMO DIEVAS? — A. Saulaitis, S. J.....	86
DABARTINIO MŪSŲ JAUNIMO CHARAKTERISTIKA — Vacys Kuprys	154
PUPOS PASAKOS TEOLOGIJA — V. Bagdanavicius, MIC	158
KAIP GALVOJA JAUNIMAS? — Juozas Vaišnys, S. J.....	201
ANTRAJAM JAUNIMO KONGRESUI RUOŠIANTIS — V. Maciūnas	205
RELIGIJA IR DOROVĖ — Redakcija	345
RŪPESTIS — J. L. Vaičiūnienė	375
PAMOKYK MANE DORYBIŲ ... — Juozas Venckus, S. J.....	377

NUOMONĖS

O VIS DĖLTO NESUSIKALBAME — Henrikas Žemelis	63
KAS MŪSŲ SPAUDOJE GIRTINA IR KAS PEIKTINA — Birutė K.....	213
KUNIGAI, KUNIGYSTĖ IR PASAULIEČIAI — V. Kasniūnas	244

KNYGOS

KADA VISKAS BUVO KAIP PASAKOJ ... — Nijolė Jankutė	29
NAUJA ALGIMANTO KEZIO KNYGA — B. Markaitis, S. J.....	30
PUPOS PASAKA — Zita Sodeikienė	31
MIRUSIO UŽMARIO ĮAMŽINTOJI GYVYBĖ — Nijolė Jankutė	68
TAUTA TIKROVĖS IR MITO ŽAISME — V. Bagdanavicius	94
SUSIMAŠČIUS PRIE ALANTO NOVELĖS — K. Trimakas, S. J.....	96
APIE PASAKAS, EROTIKĄ IR “DAILININKO ŽMONĄ” — D. Bindokienė .	134
ANTROJI BANGA — A. Tyruolis	135
MŪSŲ NAUJOJI EGZOTIKA — Nijolė Jankutė	167

NUSIDĖJĖLĖ TEBEATGAILAUJA ... — D. Bindokienė	168
PAKLYDUSIŲJŲ KARTA — K. Pažeraitė	238
“VIENA PASAULYJE” KLAJOJA — Ignas Serapinas	240
IEŠKAU TAVO VEIDO — B. Markaitis, S. J.	281
KNYGA SKLIDINA MEILĖS — Nijolė Jankutė	282
SIMBOLIAI AR ŽMONĖS? — Nijolė Jankutė	318
SKAMBA, SKAMBA KANKLĖS — D. Brazytė-Bindokienė	320
PARTIZANIŠKAS ROMANAS JAUNIMUI — D. Bindokienė	351
LITERATŪRINĖ DOVANĖLĖ JAUNIMUI — A. Tyruolis	381
VIENA SAULĖ DANGUJE — Živilė Bilaišytė	382

EILĖRAŠČIAI

GRAŽINA TULAUSKAITĖ	5
VLADAS ŠLAITAS	56
ADA KARVELYTĖ	93
AMADO NERVO	130
DANGUOLĖ SADŪNAITĖ	153
ŽIVILĖ BILAIŠYTĖ	171
ZITA KAULIENĖ, DANA DEKSNYTĖ - KYBARTIENĖ, B. ŽILVITYTĖ - VAITIENĖ, GEDIMINAS ŠLIKAS	192
ALBINAS BARANAUSKAS	230
EGLĖ JUODVALKYTĖ	269
IŠ JAUNOSIOS AFRIKOS POEZIJOS — išvertė P. Gaučys.....	293
ADA KARVELYTĖ	336
DANGUOLĖ SADŪNAITĖ	369
TĖVYNĖJE	25, 61, 100, 136, 169, 207, 242, 286, 321, 352, 386
KALBA	23, 66, 98, 138, 172, 209, 247, 284, 311, 349, 384
FILMAI	105, 140, 174
ATGARSIAI	33, 69, 103, 141, 176, 249, 354, 388

“LAIŠKAI LIETUVIAMS” Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaguoja Juozas Vaišnys, S. J. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Ill. 60636. Tel. 737-8400.

V. Kasiulis

Moteris su knyga

V. Kasiulis

Du arlekinai

JAU LAIKAS RAŠYTI KONKURSUI!

Šiuos žodžius rašome ne kokiems nors “išrinktiesiems”, bet visiems. Šiais metais “Laiškų Lietuviams” konkursui paskyrėme visiškai laisvą temą, kad kiekvienas galėtų rašyti apie tai, kas jam arčiau širdies. Vienintelė sąlyga — rašinys turi būti toks, kad tiktų spausdinti “Laiškuose Lietuviams”. Kas šį žurnalą skaito, žino, koks yra jo pobūdis, kas jam tinka, kas ne. Kaip kiekviename numeryje pažymėta, jis yra religinės ir tautinės kultūros žurnalas, tad galite rašyti apie viską, kas koku nors būdu gali prisidėti prie mūsų religinės ir tautinės kultūros. Leidžiama rašyti net novelės forma. Žinoma, rašinys turi būti tokio ilgumo, kad būtų galima jį įdėti į vieną numerį, tad jo apimtis yra apribojama — maždaug 3000 žodžių.

Yra žmonių, kurie nerašo iš kuklumo, kurie nesiekia premijų. Tiesa, kad mes premijuojame geriausius straipsnius, bet ne premijai reikėtų rašyti. Paprastai gauname nemaža ir tokių straipsnių, kurių vertinimo komisija nepremiuoja (nes juk visų negalima premijuoti — neturime tiek premijų), bet kurie yra geri ir spausdintini. Tad dalyvaudami konkurse, atsiųsdami rašinį, labai padėsite redakcijai, nes dabar nėra lengva surasti bendradarbių. Kai kurie nerašo dėl to, kad mano, jog jie nėra rašytojai, nesugeba rašyti. Bet gal nebus labai suklysta, jeigu pasakysime, kad jeigu žmogus gali kalbėti, jeigu jis mokykloje išmoko rašyti, tai gali parašyti ir straipsnį. Nereikia bijoti, kad bus daug klaidų, kad bus nesklaidi kalba, nes “Laiškų Lietuviams” redakcija taip pat nėra baili — ji labai drąsiai taiso ir gramatikos, ir sintaksės, ir stiliaus klaidas.

Ilgai nelaukite, tuoj sėskite ir rašykite, nes konkursas baigiasi vasario 16 dieną. Vis atidėliojant, gali būti jau per vėlu. Po konkurso dažnai išgirsti ne vieną sakant: “Buvau pasiryžęs rašyti, konkurse dalyvauti, bet vis neprisirengiau”.

Sakėme, kad rašinio apimtis turi būti maždaug 3000 žodžių, bet jis gali būti ir daug trumpesnis, tik ilgesnis nepageidaujamas. Atsiųsti rašiniai tampa redakcijos nuosavybe ir, premijuoti ar neprimijuoti, jeigu tik tinkami, bus spausdinami “Laiškuose Lietuviams”.

Už tris geriausius rašinius bus skiriamos premijos: I — 100 dol.; mecenatas — Vincas Kuliešius. II — 75 dol.; mecenatės — dr. Milda Budrienė ir Flora Kurgonienė; III — 50 dol.; mecenatė — Stefanija Rudokienė.

Premijos bus įteiktos “Laiškų Lietuviams” metiniame parengime 1972 m. kovo mėn. 26 d., sekmadienį, 4 val. po pietų Jaunimo Centre. Bus labai įdomi meninė dalis — koncertas, bet apie tai plačiau parašysime kitame numeryje.

Tad visus nuoširdžiai kviečiame talkon ir tikimės, kad šis konkursas pralenks visus kitus, iki šiol buvusius, straipsnių gausumu. Už tai dalyviams bus dėkinga ir redakcija, ir skaitytojai.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Juozas Žilevičius. LIETUVIS VARGONININKAS IŠEIVIJOJE. Redagavo: P. Jurkus, A. Kačanauskas, V. Mamaitis. Išleido Vargonininkų - Muzikų Sąjunga 1971 m. Aplanką piešė P. Jurkus. 304 psl., kaina 5 dol. Galima gauti "Muzikos Žinių" administracijoje, 209 Clark PL, Elizabeth, N. J. 07206; "Darbininko" administracijoje, Muzikologijos Archyve, Čikagoje, ir pas platintojus.

V. Čižiūnas. ŠEIMA TAUTINĖJE BENDRUOMENĖJE. PLB Švietimo Tarybos leidinys JAV Lietuvių Fondo lėšomis, 1971 m. 96 psl., kaina 1.50 dol. Kadangi nuo mūsų šeimų priklausys ir mūsų tautinės bendruomenės ateitis, tai šią knygą turėtų įsigyti ir perskaityti kiekviena lietuviška šeima. Galima gauti pas platintojus.

Zenonas Byčinskas. JONAS HUSAS. Reformacijos pradininkas — Vytauto Didžiojo bendralaikis. Istoriniai biografinė studija. Išleido Lietuvių Evangelikų Spaudos centras, 656 W. 35th St., Chicago, Ill. 60616. 214 psl., kaina 3 dol. Šiais ekumeninio sąjūdžio laikais kiekvienam būtų naudinga su šios knygos mintimis susipažinti.

VARPAS, nr. 10, 1970-1971 m. Leidžia Varpininkų Filisterių draugija. Redaktorius — Antanas Kučys, 9032 Utica, Evergreen Park, II. 606442. Administratorius — Titas Briškaitis, 1214 N. 16 Avė., Melrose Park, 111. 60160. Šiame numeryje rašo: Vytautas Alantas, Juozas Audėnas, Balys Auginas, Aldona Augustinavičienė, Vytautas Bildušas, dr. Algirdas Budreckis, Jonas Daugėla, Liudas Dovydenas, dr. Kazys Karvelis, Ksaveras Kaunas, Antanas Kučys, Balys Paramskas, dr. Vanda Sruogienė, Vladas Šlaitas ir dr. Pranas Zundė.

I LAISVĖ, nr. 52(89), 1971 m. Politikos žurnalas. Leidžia Lietuvių Fronto Bičiuliai. Redaktorius — Juozas Kojelis, P. O. Box 34461, Los Angeles, Calif. 90034. Administratorius — Aleksas Kulnys, 1510 East Merced Avė., West Covina, Calif. 91791. Šiame numeryje rašo: Stasys Lozoraitis, jr., Jurgis Gliauda, Stasys Žymantas, Vytautas Volertas, K. Petkus, Leonardas Valiukas, Anatolijus Kairys ir kt.

NEUŽMIRŠKITE KALĖDINIŲ DOVANŲ!

Jau tokia tradicija, kad per Kalėdas duodamos dovanos. Dažnai tos dovanos būna banalios ir nevertingos. Argi nebūtų gražu savo draugui, dar neskaitančiam "Laiškų Lietuviams", užsakyti šį visų mėgiamą žurnalą? Už šią dovaną jis jus prisimins ir bus dėkingas per visus metus.

Būtų taip pat naudinga, ypač mūsų jauniems, padovanoti neseniai "Laiškų Lietuviams" išleistas ir Švietimo Tarybos rekomenduojamas V. Frankienės - Vaitkevičienės "Užburtas kankles". Galima gauti mūsų administracijoje. Kaina: kietais viršeliais — 4 dol., minkštais — 3 dol.

MENIŠKŲ NUOTRAUKŲ ALBUMAS

Išaina iš spaudos naujas A. Kezio, S. J., meniškų nuotraukų albumas. Šiame leidinyje yra 64 puslapiinės fotografijos. Išleista dvi laidos: viena lietuvių, kita anglų kalba. Kaina 6 dol.